

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Ekonomist
Modul: organizator poslovanja

KAKO DO DOSTOJNE POKOJNINE

Mentorica: mag., Romana Fišer
Lektorica: Mateja Marin, univ. dipl. slov.

Kandidatka: Barbara Ropič

Kranj, junij 2014

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Romani Fišer za pomoč pri usmerjanju, ter pisanju mojega diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi lektorici Mateji Marin, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Hvala tudi vsem prijateljem, sodelavcem, sorodnikom in vsem ostalim, ki ste mi pomagali z izpolnjevanjem anketnega vprašalnika.

Posebna zahvala tudi moji družini, ki mi je stala ob strani in me spodbujala v času študija in pri pisanju diplomske naloge.

IZJAVA

»Študentka Barbara Ropič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Diplomsko delo predstavlja problematiko obstoječega pokojninskega sistema. Neugodne demografske spremembe in slabšanje gospodarskih razmer povzročajo kronično pomanjkanje vplačil v pokojninsko blagajno. Država ima danes in bo imela tudi v prihodnje pomembno vlogo, saj s proračunskimi odhodki pokriva primanjkljaj med vplačili in izplačili v pokojninski blagajni. Sredstva, ki jih imajo danes državljani na računih prostovoljnega dodatnega pokojninskega varčevanja, ne bodo zadoščala za dostojno pokojnino, zato je treba začeti varčevati že danes. Kakovost življenja ob upokojitvi bo dejansko odvisna od prihodnjih prihrankov.

Analiza odgovorov iz ankete je pokazala, da mladi niso naklonjeni varčevanju za pokojnino. Mladi ne zaupajo bančnim ponudbam in niso pripravljeni vlagati v bolj tvegane naložbe. Spodbuda države bi po našem mnenju pripomogla k povečanju splošne varčevalne ravni mladih.

KLJUČNE BESEDE

Pokojninski sistem, varčevanje, pokojninski skladi, vrednostni papirji, tveganja.

ABSTRACT

The thesis introduces problems of the existing pension system. Unfavorable demographic changes and the deterioration of economic conditions are causing chronic lack of payments to pension fund. The government plays today and will continue to play an important role because budgetary expenditure covers the shortfall between contributions and payments into the pension fund. Assets which are today held by the citizens in the accounts of voluntary supplementary pension savings will not be sufficient for a decent pension in the future, therefore it is necessary to start saving now. Quality of life at retirement will actually depend on future savings

Analysis of the responses from the survey showed that young people are reluctant to save for retirement. Young people do not trust banks' proposals and are not willing to invest in riskier investments. Government stimulations would, in our opinion, help to increase the overall level of savings by young people.

KEYWORDS

Pension system, saving, pension funds, securities, risk.

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Namen in cilji naloge	1
1.3	Ppredpostavke in omejitve	2
1.4	Metode dela	3
2	POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI.....	4
2.1	Razvoj pokojninskega zavarovanja	4
2.2	Zadnja reforma pokojninskega sistema	5
2.3	Problematika pokojninskega sistema	6
2.4	Demografske spremembe in Slabitev pokojninske blagajne	8
2.5	Prezgodnje upokojevanje	9
2.6	Vloga države pri vzdrževanju pokojninskega sistema.....	9
3	PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE	10
3.1	Osnovne značilnosti	10
4	USTVARJANJE PRIHODKOV ZA POKOJNINO	11
4.1	Varčevati – plačevati samemu sebi	11
4.2	Načrtovanje varčevanja.....	12
4.3	Zakaj ljudje ne varčujejo.....	12
5	TVEGANJE IZGUBE PRIHODKOV	13
5.1	Odnos posameznika do tveganj	13
5.2	Tveganja pri naložbah v vrednostne papirje	14
5.3	Inflacija lahko pomaga pri varčevanju.....	14
6	OBLIKE IN CILJI VARČEVANJA.....	15
6.1	Finančni cilji	15
6.2	Življenjski finančni cikel	16
6.3	Donosnost.....	16
6.4	Vloga finančnih svetovalcev	18
6.5	Najpogostejše napake pri varčevanju.....	19
7	VZAJEMNI SKLADI.....	20
7.1	Vrste vzajemnih skladov.....	20
7.2	Vzajemni pokojninski skladi.....	21
7.3	Krovni vzajemni skladi.....	21
8	VREDNOSTNI PAPIRJI IN BANČNE VLOGE	22
8.1	Delnice.....	22
8.2	Obveznice	23
8.3	Bančni depoziti.....	24
8.3.1	Dolgoročno varčevanje	25
9	ŽIVLJENSKO ZAVAROVANJE	26
9.1	Oblike življenjskega zavarovanja	26
10	RENTNO VARČEVANJE	27
11	ANKETA O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU	28
11.1	Analiza odgovorov iz ankete.....	28
12	ZAKLJUČEK	39
12.1	Razvoj novih oblik zavarovanja in varčevanja	41
LITERATURA IN VIRI		42
KAZALO SLIK.....		44
KAZALO TABEL		44
PRILOGA 1: Anketa – kako do dostojne pokojnine		45

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Aktivno prebivalstvo v Sloveniji se nedvomno sprašuje, koliko bo znašala naša pokojnina in kako priti do dostojne pokojnine, saj se vse bolj zavedamo, da pri zagotavljanju naših pokojnin državni ukrepi ne bodo zadostovali.

Nizka rodnost, staranje prebivalstva, demografski trendi, vse to so problemi, s katerimi se Slovenija srečuje in breme nosi aktivno prebivalstvo, ki temu enostavno ni več kos, saj je trenutno razmerje med delovno aktivnimi in upokojenci 1:1,38, stanje pa se samo še poslabšuje. Za primerjavo, leta 1980 je delalo na enega upokojenca 3,6 ljudi.

Gospodarska in finančna kriza, naraščanje brezposelnosti ter posledično zmanjševanje pokojninskih prispevkov lahko povzroči, da se kriza prevesi tudi v socialno krizo. Zato obvladovanje starajoče populacije predstavlja velik fiskalni izziv ob hkratnem velikem pritisku na davkopllačevalce. Ne glede na posledice finančne krize in stroške, ki jih ima država zaradi pokojnin, vsakega posameznika zanima le eno: ali bo imel dostojno pokojnino ob upokojitvi.

Kljub zavedanju, da bo v prihodnje potrebna (poleg reforme v javnem sistemu) temeljita reforma dodatnega pokojninskega zavarovanja, se je treba zavedati tudi dejstva, da bomo morali zaradi vseh teh negativnih trendov sami poskrbeti za dostojno pokojnino. To pa lahko naredimo samo tako, da začnemo varčevati že dovolj zgodaj, torej že v času delovne dobe.

1.2 NAMEN IN CILJI NALOGE

Namen diplomskega dela je predstaviti oblike varčevanj, s katerimi si bomo sami zagotovili dostojno pokojnino, saj vemo, da bo državna pokojnina zadostovala komaj za golo preživetje.

Številni strokovnjaki menijo, da pri varčevanju za pokojnino ni treba prevzemati prevelikih naložbenih tveganj, zato želimo v diplomskem delu opozoriti na bistvena tveganja, ki so jim varčevalci izpostavljeni pri naložbah v vzajemne sklade ali v druge oblike dolgoročnega varčevanja. Prav tako želimo izpostaviti nekatere korake (ugotavljanje donosnosti, ciljev, meril za izbiro naložbe, vloge in pomena finančnih svetovalcev ...), ki jih mora storiti prihodnji vlagatelj pri načrtovanju in izbiri oblike varčevanja za prihodnjo pokojnino.

Cilj naloge je opisati obstoječi pokojninski sistem (prvi in drugi pokojninski steber) ter

opisati različne oblike varčevanj v tretjem pokojninskem stebru, ki si ga bomo ustvarili sami. Cilj naloge je tudi predstaviti prednosti in pomanjkljivosti posameznih oblik varčevanja ter izpostaviti pasti, ki se jim je mogoče izogniti pri varčevanju.

S pomočjo ankete bomo ugotovili delež prebivalcev, ki že ima poskrbljeno varčevanje za dodatno pokojnino, koliko anketiranci poznajo ponudbo na trgu in kaj jih odvraca od varčevanja.

Z anketo želimo tudi preveriti:

- seznanjenost s problematiko pokojninskega sistema,
- seznanjenost z davčnimi ugodnostmi,
- ozaveščenost ljudi glede nujnosti varčevanja za pokojnino,
- katerim oblikam varčevanja ljudje najbolj zaupajo,
- koliko odstotkov od dohodka so pripravljeni nameniti za varčevanje za pokojnino,
- omejitve, ki ljudem preprečujejo varčevanje in
- pozitivna in negativna stališča o varčevanju za pokojnino in stališča glede prevzemanja naložbenih tveganj.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

V diplomskem delu bomo obravnavali problematiko pokojninskega sistema. Slovenija se zaradi demografskih sprememb spopada s staranjem prebivalstva in gospodarsko krizo, zato predpostavljamo, da bodo v prihodnje nujno potrebne spremembe pokojninskega sistema. Število aktivnega prebivalstva se nenehno zmanjšuje, posledično pa se zmanjšujejo tudi vplačani prispevki za pokojnine sedanjih upokojencev.

Predpostavljamo, da bodo naše pokojnine tako nizke, da bodo zadostovale komaj za golo preživetje. Da bi se temu izognili, je treba že v času delovne dobe razmišljati o dodatnem pokojninskem varčevanju, po drugi strani pa so se delovno aktivni znašli v začaranem krogu tveganj glede potrebnega vlaganja sredstev za pokojnino in trenutne gospodarske krize.

Predvidevamo, da predstavlja denarni vložek za pokojninsko varčevanje za mnoge z nizkimi dohodki nepotreben strošek v proračunu gospodinjstva. Gre za zmotno razmišljanje o varčevanju, zato predpostavljamo, da se bo tovrstno razmišljanje lahko spremenilo v korist varčevanju.

1.4 METODE DELA

Pri pripravi in izdelavi diplomskega dela bomo uporabili naslednje raziskovalne metode.

- Deskriptivna metoda (študija domače in tuje literature s tega področja).
- Primerjalna metoda (primerjava oblik varčevanja, prednosti in slabosti posameznih vlaganj, nagnjenost k tveganjem).
- Raziskovalna metoda (analiza anketnega vprašalnika glede poznavanja obstoječega pokojninskega sistema, prostovoljnega in dodatnega pokojninskega varčevanja, poznavanja oblik varčevanja, sposobnosti prevzemanja tveganj ...).

2 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI

Pokojninski sistem kakršnega imamo danes (Pogačar, Rangus, Krčmar, Žiher, 2013) je zasnoval nemški kancler Bismarck pred 150 leti. Takrat je bila določena upokojitvena starost 70 let. Kasneje čez 27 let je bila znižana na 65 let. Takšna upokojitvena starost se je z leti in desetletji ohranila še do danes v večini evropskih držav. Bismarckov pokojninski sistem je temeljil na medgeneracijski solidarnosti in je preživel do danes, kljub težkim gospodarskim krizam in vojnem v prejšnjem stoletju.

Pokojninski sistem ima po Pogačarju idr. (2013) dolgo tradicijo. Vanj je trdno umeščena komponenta socialne varnosti, ki zagotavlja varno starost. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje temelji na minulem delu oziroma na prispevkih, ki jih vplačajo zavarovanci v času aktivne dobe. Zasnovan je kot pretočni pokojninski sistem, kar pomeni, da se iz naslova vplačanih prispevkov zagotavljajo izplačila pokojnin trenutnim upokojencem. Pokojninski sistem in njegova vzdržnost je torej odvisna od števila dejavnega prebivalstva in njihove starosti.

Pokojninski sistem temeljni na t. i. treh stebrih (Ojsteršek, 2010), in sicer:

- v prvi steber sodijo sedanja obvezna invalidska in pokojninska zavarovanja. Financira se s prispevki aktivnih prebivalcev neposredno v pokojninsko blagajno. Iz naslova invalidskega in pokojninskega zavarovanja izhajajo tudi pravice do pokojnine (starostne, invalidske, vdovske ...).
- drugi steber predstavljajo dodatna pokojninska zavarovanja, ki temeljijo na prostovoljni osnovi. Vključuje kolektivno ali individualno zavarovanje. Pri kolektivni obliki zavarovanja premije (delno ali v celoti) vplačuje delodajalec.
- tretji steber pa predstavljajo vsa življenjska in rentna varčevanja, naložbe v vzajemne sklade in vrednostne papirje, ki prav tako temeljijo na prostovoljni osnovi.

2.1 RAZVOJ POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Posledice zmanjševanja aktivne populacije se najbolj odražajo v pokojninskem sistemu, saj ta ne bo mogel več zagotavljati spodobnega življenjskega standarda ljudi brez hkratnih finančnih bremen za državni proračun (Pogačar idr. 2013).

Za namen pokojninskega varčevanja se je v Sloveniji od leta 2001 ustanovilo več pokojninskih skladov, kot so skladi Zavarovalnice Triglav, Nove Ljubljanske banke, SKB banke in drugi (Kleindienst, 2001). Med skladi sicer ni bistvenih razlik, saj je zakonodajalec postavil določene omejitve pri vodenju investicijske politike.

Obstajata dve vrsti pokojninskih skladov, in sicer:

- zaprti pokojninski sklad – ustanovi ga delodajalec, vanj so vključeni le zaposleni,
- odprt pokojninski sklad – vanj se lahko vključi vsak zavarovanec in torej temelji na individualni osnovi.

Obema je skupno to, da zbirajo premije prostovoljnega pokojninskega zavarovanja.

Vzajemni pokojninski skladi niso samostojne pravne osebe, pač pa jih lahko upravljajo le banke in zavarovalnice, ki pridobijo ustrezna dovoljenja za opravljanje teh poslov (Kleindienst, 2001). Skladi so v lasti zavarovancev, kar pomeni, da je njihov lastniški delež tolikšen, kolikor sredstev je vložil v ta sklad.

Vzajemni pokojninski skladi se lahko organizirajo tudi tako, da banka prenese posle upravljanja na družbe za upravljanje investicijskih skladov. Poznane so še pokojninske družbe, ki so samostojne pravne osebe oziroma delniške družbe.

2.2 ZADNJA REFORMA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Nov zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je bil sprejet decembra 2012 z veljavnostjo 1. januar 2013. (http://www.vlada.si/teme_in_projekti/arhiv_projektov/izhod_iz_krize/strukturni_ukrepi/reforma_pokojninskega_sistema/zakaj_spremembe_slabitev_blagajne/).

Pokojninski sistem je bil pred reformo zapleten in nepregleden, saj posamezniku ni bilo omogočeno pridobiti informacijo o tem, kdaj se bo upokojil ali kolikšna bo njegova pokojnina na starost.

Pokojninski sistem je bil tudi nepravičen z vidika vplačanih prispevkov, saj so pokojnine prejeli tudi tisti, ki v pokojninsko blagajno niso vplačevali, ali pa so vplačali premalo. Z novo reformo je slovenska vlada želela vzpostaviti takšno stanje, da bodo finančna bremena bolj pravično in enakomerno porazdeljena ter da bodo dostojne pokojnine zagotovljene tudi mlajšim generacijam. Nov pokojninski sistem je te anomalije odpravil.

Pokojninski sistem je zasnovan tako, da je pokojninsko in invalidsko zavarovanje enotno in obvezno za vse kategorije zavarovancev. Poznan je obvezni in prostovoljni sistem vključevanja. Obvezni sistem zavarovanja nastane po zakonu oziroma s pravnim razmerjem, medtem ko se v prostovoljni sistem zavarovanja lahko vključijo osebe po lastni volji.

Nov pokojninski zakon je zasnovan po načelu zavarovanja, pravičnosti in preglednosti (Papež idr., 2013). Pravičnost pokojninskega zakona je zagotovljena s

tem, da je višina pokojnine odvisna od višine vplačanih prispevkov. Posamezniku je omogočeno, da lahko spremlja višino vplačanih prispevkov, kot tudi višino pokojnine, ki jo ob upokojitvi lahko pričakuje.

Gospodarska in finančna kriza ter večletno povečevanje brezposelnosti so dejavniki, ki so prav tako pomembno vplivali na zmanjšanje vplačanih prispevkov v pokojninsko blagajno.

Pomembni cilji prenove pokojninskega sistema so:

- zagotoviti finančno vzdržnost na ta način, da je aktivno prebivalstvo sposobno s prispevki zagotavljati sredstva v pokojninsko blagajno,
- zagotoviti redna izplačila pokojnin sedanjim in prihodnjim upokojencem glede na rast življenjskih stroškov,
- prekiniti zniževanje začetnih pokojnin (od leta 2000 se je začel postopno zniževati odstotek za določanje višine pokojnine s 85 na 72,5 odstotka glede na plače),
- dvig upokojitvene starosti na 65 in s tem povečati delež zaposlenih in vplačanih prispevkov v pokojninsko blagajno,
- zagotoviti pravičnost glede vplačanih prispevkov posameznikov v pokojninsko blagajno,
- zagotoviti enakomerno obremenitev mlade, srednje in starejše generacije (tudi tistih, ki delajo pod težkimi obremenitvami).

Z uresničitvijo zgoraj navedenih ciljev bo nov pokojninski sistem še vedno temeljil na medgeneracijski solidarnosti in je v tem pogledu primerljiv s pokojninskimi sistemi evropskih držav.

2.3 PROBLEMATIKA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Slovenija se v zadnjem obdobju sooča s kroničnim pomanjkanjem vplačil v pokojninsko blagajno in je financiranje pokojnin vse bolj odvisno od državnega proračuna (http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/1105_Varna_starost.pdf). Splošno znano je, da se bo z upokojevanjem t. i. »baby boom« generacije povečalo število upokojencev in da število aktivne generacije ne bo sledilo potrebam financiranja pokojnin. To še ne bi bilo tako problematično, če posledično ne bi upadal tudi delež aktivnega prebivalstva. Gre za populacijo, za katero se pričakuje upokojitev v letih 2014 do 2020.

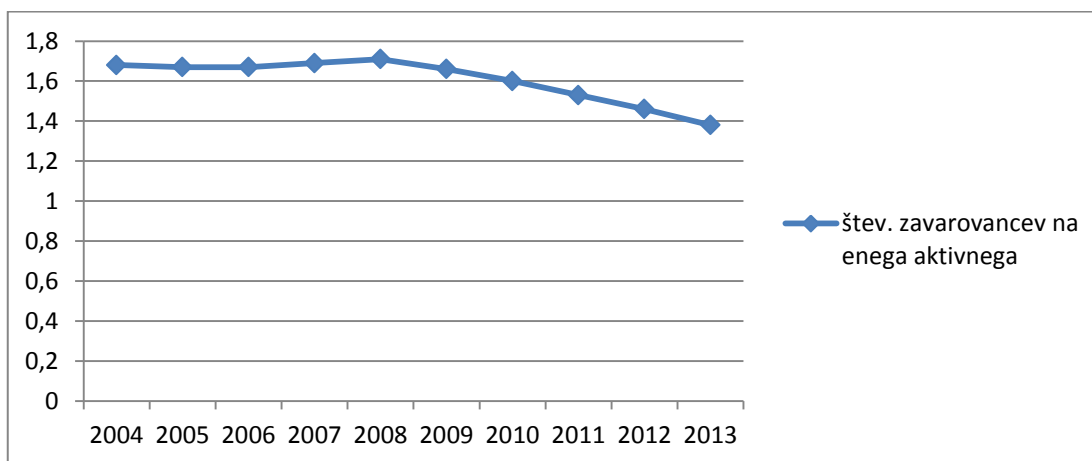
V letu 2010 je država prispevala za pokojnine 1,36 milijarde evrov, leta 2020, ko se bo upokojila »baby boom« generacija, pa je predvideno, da bo prispevek iz proračuna 3,3 milijarde evrov. Višina potrebnih sredstev za izplačila pokojnin se bo s starostjo zviševala in bi lahko ogrožala druge sisteme, ki so odvisni od proračuna

(na primer šolstvo ali zdravstvo). Predvidena dolgoročna dinamika upokojevanja je razvidna na Sliki 2.

Dolgoročni dinamiki upokojevanja posledično sledijo predvideni odhodki iz pokojninske blagajne, ki že danes ne zadoščajo in bodo vse bolj odvisni od državnega proračuna.

Pomemben pokazatelj stanja glede upokojevanja je podatek iz leta 2010 (http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/1105_Varna_starost.pdf). Tega leta je prispevke za pokojnino vplačalo 881.997 aktivnih ljudi, pokojnino pa je prejelo 552.555 državljanov. Vplačano je bilo 3.334.65.005 evrov, medtem ko je bilo potrebno izplačati pokojnine v višini 4.003.559.802 evrov. Podatki povedo, da je bilo potrebo pridobiti 27 % dodatnih sredstev za izplačila pokojnin.

Skrb vzbujajoče je tudi razmerje med zavarovanci (zaposlenimi) in upokojenci, ki se z vidika obveznega zavarovanja, vse bolj znižuje (<http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>). Zniževanja traja od leta 2009 in se je v letu 2013 znižalo že na 1,38, kar je najbolj neugodno do sedaj in vzbuja zaskrbljenost prihodnjih upokojencev. Trend števila zavarovancev na enega upokojenca je prikazan na Sliki 1.

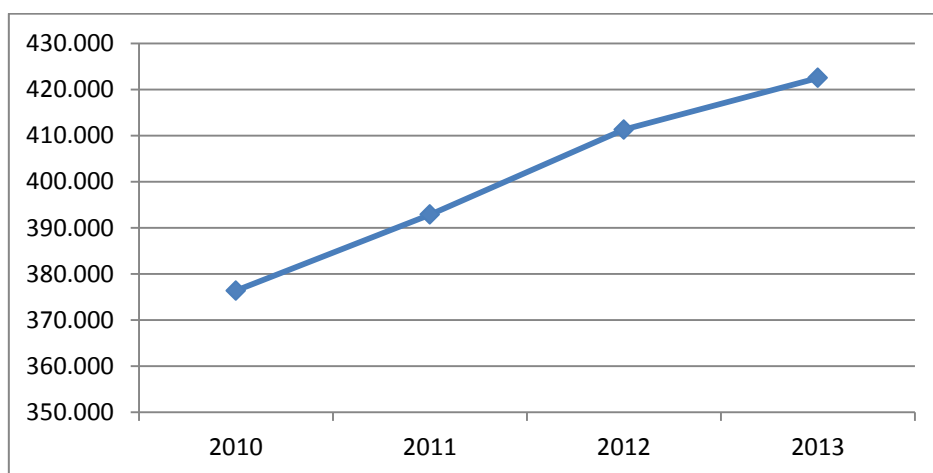
Slika 1: Razmerje med zavarovanci in upokojenci iz obveznega zavarovanja
(Vir: <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>)

Z nadaljevanjem takšnega trenda se upravičeno lahko pričakuje, da bo po letu 2025 delal 1 zaposlen na 1 upokojenca to pomeni da se bo število upokojencev izenačilo s številom aktivnih prebivalcev. Obstaja pa tudi tveganje, da bo število upokojencev presežilo število aktivnih.

2.4 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE IN SLABITEV POKOJNINSKE BLAGAJNE

Staranje prebivalcev Slovenije je zaradi vse daljše življenjske dobe in nizke stopnje rodnosti eden od ključnih razlogov za spremembo pokojninskega sistema (http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/1105_Varna_starost.pdf). Tudi v prihodnje se bo delež starejših od 65 let povečeval, saj se je v zadnjih 20 letih povečal za 6 %.

Takšno dinamiko staranja prebivalstva, kot jo prikazuje Slika 2, je mogoče pričakovati tudi v prihodnje.

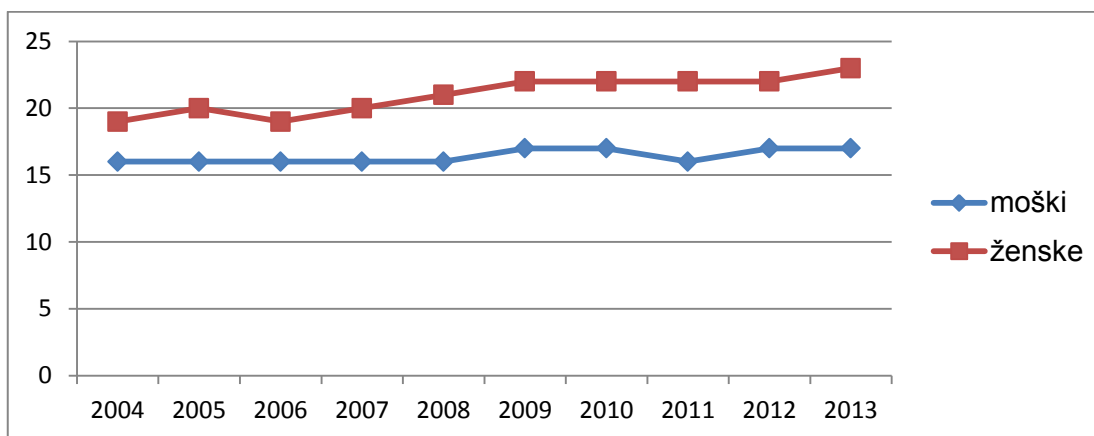

Slika 2: Rast števila starostnih upokojencev

(Vir: <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>)

Na povprečno dobo prejemanja pokojnine vplivajo predvsem milejši pogoji upokojevanja v preteklosti. Po podatkih Letnega poročila za leto 2013, Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (<http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>) se je povprečna doba prejemanja starostne pokojnine v obdobju 2004–2013 podaljšala pri ženskah iz 18 let in 8 mesecev na 22 let in 8 mesecev, pri moški pa iz 15 let in 10 mesecev na 16 let in 8 mesecev.

Slika 3 prikazuje povprečno število let prejemanja pokojnine. Takšna rast se pričakuje tudi v prihodnje.

Slika 3: Rast števila let izplačevanja starostne pokojnine
(Vir: <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>)

2.5 PREZGODNJE UPOKOJEVANJE

Slovenci se upokojujemo dve leti prej kot v drugih evropskih državah (http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2010/Strukturne_reforme/1105_Varna_starost.pdf). Večina držav ima uzakonjeno enotno upokojitveno starost za moške in ženske pri 65 letih, nekatere države pa se na to še pripravljajo. Slovenci se praviloma upokojujemo takoj, ko dopolnimo minimalne pogoje za upokojitev.

2.6 VLOGA DRŽAVE PRI VZDRŽEVANJU POKOJNINSKEGA SISTEMA

Država je imela in bo tudi v prihodnje imela pomembno vlogo pri vzdrževanju pokojninskega sistema, saj s proračunskimi odhodki pokriva primanjkljaj zaradi neravnovesja med vplačili in izplačili v pokojninski blagajni. Po Šterpinu (2011) se demografska slika vse bolj spreminja – povprečna doba prejemanja pokojnine se podaljšuje sorazmerno s podaljševanjem življenjske dobe.

Primanjkljaj v pokojninski blagajni je že sedaj visok, saj mora država doplačati približno 30 % od vrednosti letnih pokojnin. Problem primanjkljaja ne bi bil tako pereč, če bi se sorazmerno s povečanjem upokojencev, povečala tudi gospodarska rast z novimi delovnimi mesti in bi bilo več zaposlenih, ki bi začeli vplačevati v pokojninsko blagajno.

Tako kot je pomembna vloga države pri odpiranju novih delovnih mest, je pomembna tudi njena vloga na področju davčnih olajšav. Z davčnimi ugodnostmi bi lahko spodbudila ljudi k varčevanju za pokojnino. Namreč po podatkih časnika Finance (<http://pokojninsko.finance.si/8353678/Dav%C4%8Dna-olaj%C5%A1ava-za-dodatno-pokojninsko-zavarovanje-za-ljudi-%C5%A1e-kar-neznanka>) ima

Slovenija eno redkih davčnih olajšav, s katero se spodbuja dodatno pokojninsko zavarovanje, ki pa je državljan na žalost ne poznamo dovolj. Časnik Finance je namreč glede poznavanja te davčne olajšave napravil anketo. Le dobra polovica bralcev je odgovorila, da to davčno olajšavo pozna. Anketa potrjuje dejstvo, da ljudje še vedno slabo poznajo davčne ugodnosti v primeru, da delodajalec nakazuje premije svojim zaposlenim za dodatno pokojninsko zavarovanje.

3 PROSTOVOLJNO DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

3.1 OSNOVNE ZNAČILNOSTI

Po navedbah Kleindiensta (2001) so značilnosti prostovoljnega pokojninskega zavarovanja preproste. Oseba, ki je vključena v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja, ima hkrati tudi pravico, da lahko dodatno vplačuje poljubno visoke denarne vložke na osebni varčevalni račun pri pokojninskem skladu. To lahko stori sama ali njen delodajalec.

Cilj dodatnega pokojninskega varčevanja je povečati prihranke na računu, čeprav bo osnovna višina pokojnine temeljila le na obstoječem obveznem pokojninskem zavarovanju. Razlika je le v tem, da premije vplačuje posameznik na svoj račun in bodo torej prejemki odvisni od tega, koliko sredstev je nekdo prispeval v sklad.

Težava je tudi v tem, da sredstva, ki jih imajo danes državljan naložene na računih prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (Šterpin, 2011), niso tako visoka, da bi zadoščala za dostojno dodatno pokojnino. Obstoječe produkte dodatnega pokojninskega zavarovanja bi bilo zato nujno prilagoditi načinu, da bi se zagotovila višja premija in s tem več privarčevanih sredstev za prihodnje pokojnine. Pomembno vlogo bi pri tem lahko imela država.

V sistem prostovoljnega pokojninskega varčevanja je vključenih približno 535.000 varčevalcev. Od leta 2005 se število varčevalcev drastično zmanjšuje in to so razlogi, da bi bilo treba sistem dodatnega pokojninskega sistema posodobiti.

Varčevalec ima na računu povprečno 3.235,00 evra. Razlog za tako nizek povprečni znesek na računu varčevalca je nizka povprečna premija in premajhen donos, zato ni mogoče pričakovati doživljenjske rente. Povprečne mesečne premije so ne glede na izvajalca, pri katerem varčujejo, nižje od ciljne premije, ki znaša 9,74 % bruto plače. Varčevalec bi s takšno premijo ob 6,5-odstotni letni donosnosti v tridesetih letih privarčeval dovolj za dostojno pokojnino.

Gospodarska in finančna kriza je po mnenju Bešterjeve (2009) na obstoječem sistemu dodatnega pokojninskega zavarovanja pokazala na nekatere težave, zaradi katerih naj bi bili prizadeti predvsem mladi v najboljših letih in zaposleni blizu upokojitve. Gre za starostno skupino od 35 do 45 let, za katero velja, da so v krizi izgubili okrog 15 % svojih sredstev. Največ je izgubila skupina v starosti od 45 let do 54 let, in sicer kar 18 % svojih prihrankov. Ta populacija do svoje upokojitve ne bo imela časa nadomestiti izgubljenih prihrankov z varčevanjem.

Sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja je kljub gospodarsko finančni krizi preživel (Bešter, 2009), njegova vloga v pokojninskem sistemu pa zaradi staranja prebivalstva postaja vedno bolj pomembna.

4 USTVARJANJE PRIHRANKOV ZA POKOJNINO

Finančni svetovalci opozarjajo, Šterpin (2011), da se bo v prihodnje spremenila struktura dohodkov upokojencev in bodo tisti upokojenci, ki bodo dodatno varčevali, prejeli tudi višjo pokojnino iz naslova privarčevanega zneska na osebni račun ali račun enega od izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega varčevanja.

Finančni svetovalci tudi priporočajo (Berk - Skok, 2008), da naj bi mesečni prihodki po upokojitvi znašali med 60 in 80 % mesečnih prihodkov pred upokojitvijo. To razmerje v Sloveniji vztrajno pada in je od leta 2000 do leta 2007 padlo iz 68,1 % na 61,3 %. Študije iz leta 2007 kažejo, da bo to razmerje v naslednjem desetletju padlo na 56 %, zato bo treba ta izpad nadomestiti z drugimi oblikami varčevanja za pokojnino.

4.1 VARČEVATI – PLAČEVATI SAMEMU SEBI

Na splošno ljudje neradi razmišljamo o prihrankih, ki bodo nastali šele daleč v prihodnosti. Nedvomno pa je, da bo za pokojnino treba začeti čim prej varčevati, če si želimo zagotoviti dostojno življenje ob upokojitvi. Kakovost življenja bo dejansko odvisna od prihodnjih prihrankov. Pomena varčevanja se zaveda kar 70 % Slovencev, vendar pa jih dejansko varčuje za starost le 33 %, kar je skrb vzbujajoče (<http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php>).

Po Schaferju pomeni varčevati, plačevati samemu sebi (2002). Ljudje običajno zaslužimo vedno več denarja in ga toliko tudi porabimo. Življenjske potrebe se namreč povečujejo vzporedno z zaslužki. Veliko ljudi tudi varčuje narobe in si varčevanje dodatno otežujejo s tem, da se neprestano nečemu odpovedujejo ali se kako drugače omejujejo, vendar pa kljub temu ničesar ne privarčujejo. Če te trditve pogledamo z drugega vidika, to pomeni, da v resnici plačujemo vsem drugim (za položnice, hrano, frizerje ...) samo sebi ne.

4.2 NAČRTOVANJE VARČEVANJA

»Pokojninsko načrtovanje je kot priprava na maraton« je karikirano povzela Miličeva (<http://www.finance.si/244099/Kako-var%C4%8Devati-za-pokojnino>). Gre torej za proces načrtovanja dolgoročnega varčevanja za pokojnino in ne samo za enkratni dogodek.

Pri načrtovanju varčevanja je treba upoštevati kar nekaj dejstev oziroma pravil. Po Kleindienstu imajo bistveno vlogo pri odločanju o varčevanju osebne finančne razmere in finančni cilji posameznika (2001). Pri tem je mišljena višina dohodkov (če zadoščajo za pokrivanje življenjskih stroškov), višina realnega premoženja, število vzdrževanih članov, zaposlitev ter verjetnost nepričakovanih izdatkov.

Naslednje, kar je pomembno pri načrtovanju varčevanja je, da se posameznik seznaní s svojim proračunom oz. proračunom gospodinjstva (Schafer, 2002). Ne gre zgolj za seštevanje izdatkov in prihodkov, temveč gre za veliko več. Prihodnji vlagatelj bo na ta način prišel do dragocenih podatkov in spoznanj, da se morda preveč denarja potroši za nepotrebne stvari. Načrtovanje varčevanja se torej lahko začne, ko se seznanimo z vsemi prejemi in izdatki ter izločimo tiste izdatke, ki niso nujno potrebni.

Pomembno vlogo pri načrtovanju varčevanja imajo tudi osebni finančni svetovalci. Po Schaferju (2002) je treba poiskati nekoga, ki ima prav takšne sposobnosti, ki jih iščete. Vendar pa nam nekdo lahko svetuje le pod pogojem, da mu zaupamo, kar pa je lahko težko. Kljub temu pa se je treba za dobrega svetovalca tudi usposobiti.

4.3 ZAKAJ LJUDJE NE VARČUJEJO

Ljudje imamo lahko vedno veliko izgovorov, zakaj ne varčujemo. Zanimivo je Schaferjevo (2002) razmišljanje. Meni, da ljudje ne varčujejo zaradi štirih razlogov:

- mislijo, da bodo v prihodnje zaslužili toliko, da jim ni treba varčevati že danes,
- ljudje hočejo živeti danes, varčevanje pa zahteva odrekanje,
- varčevanje se jim ne zdi tako pomembno,
- menijo, da se ne splača zaradi nizkih obrestnih mer, inflacije in drugih omejitev,
- večino ljudi (zlasti upokojencev) je strah, da bodo prihranki skopneli pred njihovo smrtjo.

5 TVEGANJE IZGUBE PRIHRANKOV

Ljudje smo pogosto zaskrbljeni glede investiranja svojih prihrankov, še posebej, ko gre za investiranje v vrednostne papirje. Tveganje resda vselej obstaja, vendar je po mnenju Kijosakiya (2002) tvegano tudi prečkanje ceste, kar pa ni čisto tako. Na primer, kdor misli, da je vlaganje tvegano, bo imel tudi takšno predstavo in bo nenehno iskal potrditve o svojem prepričanju ali dokaze o ljudeh, ki so jim naložbe propadle in so ostali brez denarja. Takšno razmišljanje je po njegovem mnenju za povprečne vlagatelje, v bistvu pa je bolj tvegana njihova nevednost kot samo vlaganje.

Pomembno po Kleindienstu (2001) je tudi zavedanje posameznika, da bo tveganje in donosnost njegovih prihrankov odvisna od razporeditve oziroma razpršitve premoženja. Pri razporeditvi premoženja je bistveno to, da ne investiramo samo v eno podjetje ali eno vrsto vrednostnega papirja. Kljub temu učinki razpršitve premoženja niso vedno ugodni. Investitor sicer zmanjša tveganje, ima pa zato višje stroške – na primer pri investiranju v deset podjetij bo namreč moral plačati posredniku za investiranje vseh deset manipulacij, kar pa ni zanemarljiv strošek. Avtor tudi meni, da so koristi pri razpršitvi premoženja pri obveznicah bistveno manjše.

5.1 ODNOS POSAMEZNIKA DO TVEGANJ

Ljudje se glede sposobnosti prevzemanja tveganj močno razlikujemo (Kleindienst, 2001). Večina nas ne mara tvegati in nam že ob misli, da bi naši prihranki nihali iz dneva v dan, povzroča slabše spanje. Vendar ni tako. Običajno spadajo v to skupino ljudje, ki vlaganja v vrednostne papirje (in njihove značilnosti) ne poznajo dovolj. Ljudje namreč občutimo strah pred vsem neznanim, kar je povsem naravno.

Kljub navedenemu pa se ljudje razlikujejo glede odnosa do tveganj. Tisti, ki se bojijo tvegati, vlagajo manj prihrankov v vrednostne papirje kot tisti, ki se tveganj manj bojijo. Največja ovira je torej odnos do tveganj, s katerim se mora spopasti vsak vlagatelj. Pomembna sta tudi znanje in izkušnje posameznika, vendar pa odigrajo ključno vlogo finančni svetovalci (več v točki 6.4), ki lahko s svojimi sposobnostmi pripomorejo, da se vlagatelju dvigne samozavest glede prevzemanja tveganj.

Največ napak naredijo vlagatelji ob sunkovitem odločanju o prodaji. S tem dosežejo podpovprečne donose in se zaradi razočaranja za tovrstno vlaganje ne odločijo nikoli več.

5.2 TVEGANJA PRI NALOŽBAH V VREDNOSTNE PAPIRJE

Pri investiranju v vrednostne papirje vedno obstajajo tveganja, od nas pa je odvisno, koliko tveganja smo pripravljeni prevzeti. V nadaljevanju izpostavljamo bistvena tveganja pri vlaganju v obveznice, in sicer (Kleindienst, 2001):

- obrestno tveganje – nastane kot posledica spremembe tečaja obveznice iz naslova spremenjenih splošnih obrestnih mer (višji, kot je tečaj obveznice, manjša je njena donosnost in obratno). Prav tako velja, da se z daljšim rokom dospelja povečuje njeno obrestno tveganje.
- likvidnostno tveganje – nastane takrat, ko investitor ne more hitro prodati obveznic po tečaju (ki velja na trgu) in jih proda po nižji ceni.
- valutno tveganje – obstaja vedno, če se obveznica glasi na tujo valuto.
- inflacijsko tveganje – obstaja, če finančna naložba ne bo pokrila prihodnje inflacije.

Razumljivo je, da večino vlagateljev skrbijo turbulence na borznih trgih ter morebitna inflacija v prihodnosti. Zadnji se namreč ne namenja več toliko pozornosti kot borznim padcem (Solin, 2011). Inflacija v zadnjih nekaj letih ni predstavljala veliko težavo, vendar pa obstaja dejstvo, da še tako nizka inflacija lahko izniči privarčevane prihranke za prihodnjo pokojnino. To je nazorno prikazal na primeru letne inflacije v višini 3 %. Prihranki v višini 100 evrov se bodo v desetih letih zmanjšali na 76 evrov, po dvajsetih letih pa na 56 evrov.

Na žalost je sedanja in generacija prihodnjih upokojencev bolj izpostavljena inflacijskemu tveganju iz preprostega razloga – več denarja bo morala trošiti na zdravstvenih storitvah. Te pa po mnenju Solina rastejo hitreje od inflacije. Prav tako priporoča, da je treba imeti v pokoju dovolj sredstev, oziroma vsaj toliko, da se lahko pokrijejo dveletni tekoči izdatki.

5.3 INFLACIJA LAHKO POMAGA PRI VARČEVANJU

Vrednost denarja se po Schaferju (2002) torej zmanjšuje zaradi inflacije, vendar pa se v enaki meri povečuje vrednost delnic, zato se inflacije ni treba bati. Inflacija namreč uničuje vrednost denarja in povečuje vrednost delnic.

Če bi želeli zares ustvariti dostojno premoženje, je po mnenju avtorja potrebno vlagati v naložbe, ki prinašajo najmanj 12-odstotni donos, sicer učinki zaradi inflacije ne pridejo v poštev. Po mnenju avtorja je potrebna razpršitev tveganj, zato je priporočljivo imeti v lastnem portfelju tudi življenjsko zavarovanje, ki velja za zanesljivo naložbo. Kljub temu naj ostane načelo varnosti v ospredju. Poiskati je torej potrebno naložbo z 12-odstotnim donosom in so kljub temu varne.

6 OBLIKE IN CILJI VARČEVANJA

Katero obliko varčevanja izbrati? Nobenega dvoma ni, da aktivne osebe v vsakem primeru potrebujejo varčevanje, ki bo prilagojeno posamezniku (Berkopec, 2012). Koliko denarja potrebujemo, da se bomo počutili zaščitene ob upokojitvi, je odvisno od življenjskega standarda in predvsem od naše zmožnosti ustvarjanja prihrankov.

Oblika varčevanja je odvisna tudi od tega, koliko je posameznik pripravljen prevzemati tveganja glede morebitnih zakonskih sprememb ali sprememb na finančnih trgih. Vlaganje v vrednostne papirje namreč zahteva veliko znanja in truda vlagateljev in če teh znanj nimamo, je bolje, da svoja sredstva prepustimo v upravljanje finančnim strokovnjakom.

6.1 FINANČNI CILJI

Finančni strokovnjaki opozarjajo, da si mora vsak posameznik za resnejši pristop k varčevanju zastaviti in razporediti cilje glede na vrstni red njihove pomembnosti (Lubej, Stanonik, 2009).

V nadaljevanju so opredeljene tri ravni ciljev, ki jih želi oseba za prihodnjo pokojnino doseči z naložbo svojih prihrankov. Te ravni so opredeljene kot finančna zaščita, finančna varnost in finančna svoboda.

- Finančna zaščita mora biti za prihodnjega upokojenca primarnega značaja, saj privarčevani prihranki predstavljajo finančno zaščito v primeru nepredvidenih dogodkov. S finančno ali t. i. varnostno rezervo je omogočena premostitev finančnih težav, ki so posledica izpada višjih rednih dohodkov ob upokojitvi. Pomembno je, da se privarčevana sredstva črpajo le v najnujnejših primerih in se kasneje tudi povrnejo v prvotno stanje. Ker tudi ob nepredvidenih dogodkih ne potrebujemo vsega denarja, je smiselno, da se privarčevana sredstva razdelijo na likvidni del, ki ga lahko kadarkoli spremenimo v denar (gotovina, kratkoročni depozit) in dolgoročni del, ki predstavlja dolgoročne naložbe (delnice, obveznice).
- Finančna varnost je drugi cilj, ki ga dosežemo takrat, ko nam kljub izgubi ali nepredvidenim izdatkom ni treba posegati v prihranke. Finančno varnost si torej lahko zagotovimo tako, da mesečne stroške pokrivamo iz obresti na prihranke ali dividend torej iz donosov svojih naložb. Kot navajata Lubej in Stanonikova (2009, str. 30): »treba je vzrediti kokoš, ki bo nesla zlata jajca«. Da bi oseba lahko to tudi udeležila, potrebuje vsaj kapital v višini 112.500 evrov, ob predpostavki, da za pokritje stroškov potrebujete 750 evrov in da vaš kapital prinaša 8-odstotni letni donos.
- Finančna svoboda predstavlja najvišjo raven neodvisnosti posameznika. Posameznikova naložena sredstva ustvarjajo takšno raven dohodka, s

katerim lahko poleg pokritja življenjskih stroškov, uresničuje tudi druge zastavljene cilje in vzdržuje primeren življenjski slog.

6.2 ŽIVLJENJSKI FINANČNI CIKEL

Pričakovana življenjska doba se bo zaradi razvoja medicine in višjega življenjskega standarda v prihodnjih letih nedvomno podaljševala (Lubej, Stanonik, 2009). Pričakuje se, da bo današnji tridesetletnik dočakal povprečno od 90 do 95 let. Ob dejstvu, da se delovna doba v prihodnje ne bo bistveno podaljševala, se pričakuje, da se nam bo »jesen življenja« krepko podaljšala. Kako kakovostno jo bomo živeli pa je odvisno od naših prihrankov in zdravstvenega stanja.

Pomemben je t. i. življenjski cikel, ki predstavlja dinamiko izdatkov in prihodkov skozi tri obdobja življenja. V mladosti smo bili brez prihodkov in torej v breme staršev. Ta se s šolanjem še stopnjuje, kasneje pa se že začnemo osamosvajati in ustvarjati lastne prihodke. Sledi produktivno obdobje, ko dosežemo finančno neodvisnost in začnemo ustvarjati lastne prihodke in s tem premoženje. To obdobje je tudi priporočljivo za začetek varčevanja za pokojnino. Varčevanju za pokojnino naj bi se po mnenju avtorjev namenjala vsaj četrtnina ustvarjenih prihodkov, če si želimo ustvariti varno starost.

Starost je obdobje, ko ne ustvarjamo več prihodkov, pač pa začnemo prejemati pokojnino. Splošno finančno udobje bo odvisno od naše doslednosti pri varčevanju za pokojnino.

Avtorja menita, da je varčevanje pomembno in bolj, ko se približujemo upokojitvi, prej moramo poskrbeti za večjo varnost svojih prihrankov. Mladi se lahko zaradi dolgoročnosti varčevanja izpostavijo večjemu tveganju kot tisti, ki so tik pred upokojitvijo. Mladi lahko svoje prihranke plemenitijo v bolj donosnejših naložbah, kot so delnice, obveznice in vzajemni skladi. Priporočljivo razmerje naložbenega varčevanja za tiste, ki imajo do upokojitve 20 let, je vložiti: 60 % v delnice, 30 % v obveznice in 10 % v denarni sklad (denar). Bolj, ko se približujemo upokojitvi, več naložb je potrebno preusmeriti v varnejše, a še vedno dovolj donosne naložbe.

6.3 DONOSNOST

Donosnost po Lubeju in Stanonikovi (2009) pomeni motiv in smisel varčevanja. Predstavlja razmerje med donosom in vložkom in je eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na to, ali bomo varčevali. Predstavlja tudi izhodišče glede izbire oblike varčevanja.

Pri izbiri oblike varčevanja za starost ima pomembno vlogo pričakovana donosnost naložb (Berk - Skok, 2008). Odvisna je od tveganja, ki ga je posameznik pripravljen

prevzeti. Odnos med tveganjem in donosnostjo je premo sorazmeren, kar pomeni, da donosnost naložbe raste s tveganjem.

Poznana je nominalna in realna donosnost naložbe. Ključna pri načrtovanju za starost je realna donosnost. Razlikuje se od nominalne donosnosti po tem, da je pri realni donosnosti vgrajena stopnja inflacije. Veliko je ponudnikov, ki predstavljajo donosnost produkta v nominalni donosnosti ali donosnost pred obdavčitvijo, kar pa je lahko za prihodnjega vlagatelja zavajajoče pri načrtovanju svoje naložbe. Pomembna je torej realna donosnost po obdavčitvi.

Zgoraj navedeno je prvi korak pri načrtovanju donosnosti naložbe ob upokojitvi, pomembni so še drugi koraki, in sicer:

- Pri načrtovanju ustrezne višine sredstev ob upokojitvi je treba oceniti realno vrednost trenutnega premoženja. Treba je vedeti, kakšna je trenutna tržna vrednost premoženja in kakšna bo pred upokojitvijo. Prav tako je treba vedeti, kakšna je donosnost privarčevanih sredstev in kakšni bodo prihodki ob upokojitvi.
- V tretjem koraku ocenimo vrednost premoženja, s katerim bomo razpolagali ob upokojitvi. Ocenimo, koliko sredstev bomo potrebovali, kje bomo živeli in kaj lahko v zvezi s prihodki pričakujemo.
- V naslednjem koraku izračunamo, koliko varčevanja potrebujemo – gre za razliko med oceno potrebnega premoženja in oceno trenutnega stanja. Pri izračunu moramo upoštevati, koliko tveganj smo pripravljeni prevzeti, da dosežemo želeni finančni cilj in tudi pričakovano donosnost.

Če smo vse predhodne korake uspešno izpeljali, lahko ocenimo, kako uspešni smo bili pri načrtovanju upokojitve. Ker pa je prihodnost nepredvidljiva in lahko pride do večjih sprememb, je nujno, da preverimo in po potrebi prilagodimo načrte glede na spremembe oziroma vrednost realnega premoženja.

Po Mastnaku (2007) je treba pri izbiri naložbe poznati tri najpomembnejša merila, ki so prikazana v Tabeli 1. Med njimi je najpomembnejše merilo donosnost, saj se prihodnji vlagatelji praviloma vedno vprašamo, koliko bomo z naložbo zaslužili. Pozabljamo pa lahko na drugi pomembni merili: tveganost in likvidnost.

	Potencialna donosnost	Tveganost	Likvidnost
Delnice	visoka	visoko	visoka
Obveznice	srednja	srednje	srednja
Dolgoročni bančni depozit	nizka	nizko	slaba

*Tabela 1: Merila za izbiro naložbe
(Vir: Mastnak, 2007, str. 10)*

Iz tabele je razvidno, da so delnice zelo donosna naložba in tudi zelo likvidna, saj jo lahko kadarkoli prodamo za denar. Drugače je pri vezanih depozitih, saj se moramo ob sklenitvi depozitne pogodbe za nekaj časa odpovedati denarju, kar kaže na slabšo likvidnost.

Pri odločanju o varčevanju imajo pomembno vlogo tudi obrestne mere (Lubej, Stanonik, 2009), ki predstavljajo donos na vse oblike bančnega varčevanja. Najnižje so obrestne mere na vpogledne vloge, najvišje pa za dolgoročno varčevanje. Čeprav so obrestne mere odvisne od stanja obrestnih mer, ki jih določa Evropska centralna banka (domače banke se običajno prilagajajo tem) je potrebno pozornost nameniti tipu obrestne mere. Ta je lahko fiksna ali spremenljiva. Za dolgoročno varčevanje so primerne spremenljive obrestne mere, saj se te skozi pogodbeno obdobje prilagajajo gibanju inflacije.

Kot zanimivo povzemamo Schaferjevo (2002) načelo, kako si lahko sami na hitro in na pamet, izračunamo, kdaj se bo naš vložek (10.000 evrov) podvojil. Število 72 se deli z obrestno mero in dobimo število let, ki so potrebna, da se vložena sredstva podvojijo.

$$72 : \text{obrestna mera} = \text{število let, ki podvoji znesek}$$

Enostaven izračun je pokazal ($72:5=14$), da se bo ob 5-odstotni obrestni meri naš vložek podvojil šele čez 14 let. Pomembni sta torej dve vprašanji, in sicer: za koliko želimo povečati svoj vložek in koliko denarja želimo podvojiti?

6.4 VLOGA FINANČNIH SVETOVALCEV

Večina uspešnih ljudi ima svojega finančnega svetovalca, ki ima večje izkušnje od nas in nas zaščiti in podpira (Berkopec, 2002). Svetovalec bolj objektivno presoja naše ravnanje, kot bi ga mi sami ter nam pomaga pri izogibanju napak. Po mnenju avtorja je za optimalne odločitve varčevalcev potrebno vsaj minimalno poznavanje naložbenih produktov, kot so delnice in obveznice ter njihove značilnosti.

Schafer (2002) je prepričan, da so dobri svetovalci dragi in da si svetovalce lahko privoščijo samo tisti posamezniki, ki imajo denar in poznajo luknje v zakonih. Tudi davčni sistem bi moral biti pravičen do vseh, vendar ni tako. »Denar je rezerviran za tiste, ki poznajo njegove zakone in jih upoštevajo«.

Po Schaferju je tudi zelo pomembno, da svetovalcu zaupamo, kar pa je včasih težko. Kljub temu se je treba za dobrega svetovalca vsaj malo usposobiti, ker potrebujemo nekaj začetniških dosežkov. Bolj, kot bomo sami usposobljeni, boljše svetovalce lahko dobimo.

6.5 NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE PRI VARČEVANJU

Finančni svetovalci opozarjajo (<http://www.finance.si/244099/Kako-var%C4%8Devati-za-pokojnino>) na najpogostejše napake, ki jih ljudje storijo pri varčevanju za pokojnino, in sicer:

- varčujejo na slepo, ker ne vedo, koliko denarja bodo potrebovali za ohranjanje življenjskega standarda ob upokojitvi. Niso vešči tega, kako sestaviti svoj portfelj glede na različna obdobja vlaganja ter ne poznajo učinkov inflacije.
- ljudje pogosto dajejo prednost drugim ciljem in ne varčevanju za lastno pokojnino.
- ljudje napačno razmišljajo, da bo država poskrbela za pokojnine. Takšno mišljenje je še vedno prisotno.
- mnenje, da se varčevanje v manjših zneskih ne splača.
- strah pred tveganjem je pogosto prisoten. Ljudje se zato izogibajo bolj tveganim delniškim naložbam.
- razširjeno je prepričanje, da bodo lahko živeli le od obresti in dividend.
- pri dolgoročnem varčevanju se ne upošteva vpliv inflacije na finančno naložbo.
- zaradi daljšanja življenjske dobe bodo ljudje vse bolj odvisni od prihrankov.
- varčevanje za pokojnino je za mlajšo generacijo preprosto, zato ne začnejo varčevati takoj.
- pričakovanja vlagateljev so lahko prevelika po tem, ko se razvadijo prejemanja nadpovprečnih donosov.

7 VZAJEMNI SKLADI

Nazorna razlaga o skladih po Schaferju (2002) navaja, da vlagatelji vložijo sredstva v skupno skledo t. i. sklad, iz katerega nato naprej vlagajo strokovnjaki za naložbe. Denar se vloži na poseben račun, ki je ločen od računa banke. Iz tega razloga je tudi povsem varen. Tako kot pri delnicah velja tudi za sklade enotno pravilo: denar je treba pustiti nekaj časa v skladih in se jim ne bo nič zgodilo. Avtor priporoča, da prva leta vlagamo samo v znane in velike sklade, vedno pa je treba upoštevati kriterij varnosti. Poiskati je torej potrebno varne naložbe in še zaslužiti.

Vzajemni skladi so imeli v razvitih gospodarstvih zelo hiter razvoj (Kleindienst, 2001). Ameriška gospodinjstva imajo v vzajemnih skladih tretjino svojega premoženja. V Sloveniji zaradi majhnega števila skladov, manjšega povpraševanja in ponudbe njihovih storitev še ni tako razvito kot v drugih državah, ki imajo daljšo tradicijo z vzajemnimi skladi.

7.1 VRSTE VZAJEMNIH SKLADOV

Vzajemni skladi se delijo glede na vlaganje v posamezno vrsto vrednostnih papirjev (obveznice, delnice, kratkoročni vrednostni papirji) ali podskupino posameznega vrednostnega papirja, kot je primer delnice hitro rastočih podjetij (Kleindienst, 2001). Nekateri so bolj donosni od drugih, vendar za potrebe diplomske naloge povzemamo zgolj ključne značilnosti različnih skladov, in sicer:

- mešani skladi – zanje je značilno, da se glavnina premoženja razporedi v delnice, obveznice ali v kratkoročne vrednostne papirje. Ti skladi so manj tvegani kot delniški in bolj tvegani kot obvezniški (Lubej, Stanonik, 2009), zato se uvrščajo med zmerno tvegane in posledično prinašajo zmeren donos. Upravljalca mešanega sklada ima nalogo, da določi razmerje delnic in obveznic v portfelju sklada. Če oceni ugodne razmere za rast tečajev delnic, lahko naložbe usmeri v večanje delnic in obratno. S kombiniranjem naložb želijo upravljalci mešanega sklada doseči konstanten in relativno visok donos med 7 % in 11 %.
- delniški skladi – pri teh skladih se vlaga predvsem v delnice različnih podjetij. Delniški skladi so praviloma najdonosnejši na dolgi rok (Lubej, Stanonik, 2009), hkrati pa so naložbe v delnice tvegane. Povprečni letni nominalni donosi so med 9 % in 15 %.
- obvezniški – so skladi, ki premoženje investirajo v obveznice in temeljijo predvsem na prejetih obrestih in manj na kapitalskih dobičkih. Razlikujejo se glede na rok zapadlosti ter vrsto obveznic. Pri teh skladih so donosi bolj enakomerni, saj imajo obveznice fiksne in večinoma vnaprej znan donos.
- skladi denarnega trga – so najhitreje rastoča skupina skladov v ZDA. Zanje je značilno investiranje v kratkoročne vrednostne papirje, ki jih izdaja država

ali ugledna in trdna podjetja. Njihov glavni cilj je ohranjanje vrednosti premoženja (Lubej, Stanonik, 2009). Doprinos je primerljiv bančnemu depozitu in znaša 2–5 % letno.

7.2 VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI

Premije iz naslova prostovoljnega pokojninskega zavarovanja lahko zbirajo le banke ali zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje tovrstnih poslov (Kleindienst, 2001). Posameznik se lahko vključi v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje s pogodbo. S pogodbo se določi način vplačevanja premije, obseg pravic, naložbena politika, donos in višina stroškov.

Naj naštejemo nekaj bistvenih prednosti pri pokojninskem varčevanju v vzajemnih skladih glede na varčevanje v klasičnih vzajemnih skladih:

- vlagatelji so pri varčevanju v pokojninskih skladih deležni davčnih olajšav, kar je motiv za varčevanje. V primeru dviga sredstev pred upokojitvijo jo mora posameznik vrniti.
- za znesek vplačanih se zavarovancem zniža osnova za dohodnino.
- spodbuja se disciplina posameznika, da redno varčuje v pokojninski vzajemni sklad.
- pokojninski vzajemni sklad lahko svobodno upravlja naložbe in tako vpliva na uspešnost upravljanja.
- iz vzajemnega sklada lahko vlagatelj dvigne celotne prihranke.
- stroški trženja so manjši od stroškov v klasičnih vzajemnih skladih.
- država izvaja stalen nadzor, kar pomeni večjo varnost prihrankov. Nadzor pa lahko predstavlja tudi pomanjkljivost, če država posega v njihove odločitve.

Pomanjkljivosti so naslednje:

- vlagatelji v primeru pokojninskega sklada niso svobodni pri razporeditvi prihrankov.
- pokojninski sklad ne omogoča vlagateljem dviga sredstev v primeru nenadnih finančnih potreb.
- raznovrstnost pokojninskih skladov je manjša kot v klasičnih vzajemnih skladih.
- ugodnejšo razporeditev premoženja investitor težje doseže v pokojninskem skladu.

7.3 KROVNI VZAJEMNI SKLADI

Krovni sklad ima vse značilnosti, ki so pomembne za varčevanje za pokojnino. (Damjanovič, 2010). Ima ustrezne varovalke za premoženje varčevalcev, ki temeljijo na obveznem skrbništvu in njegovi kontroli. Podvrženi so letni reviziji in nadzoru s strani nadzornega organa.

Poslovanje krovnega sklada je zelo pregledno, saj se naložbe vrednotijo dnevno po pošteni vrednosti. Ena od glavnih lastnosti krovnega sklada je prilagodljivost. Omogoča hitro in enostavno prilagajanje naložbenih strategij po meri posameznikov. Varčevalec bi se lahko prekomerno izpostavil tveganjem in bi pred upokojitvijo lahko izgubil del prihrankov, zato je treba vnaprej uravnotežiti razmerje med donosnostjo in tveganjem. Pri tem je mišljena naložbena strategija glede na življenjski cikel posameznika.

Namen zbiranja sredstev je pri vseh izvajalcih enak, razlikujejo se le po vrednotenju njihovih naložb, višini zajamčenega donosa ter razkrivanju podatkov.

8 VREDNOSTNI PAPIRJI IN BANČNE VLOGE

8.1 DELNICE

Delnice so priljubljena oblika dolgoročnih naložb tistih vlagateljev, ki so bolj naklonjeni tveganjem (Lubej, Stanonik, 2009). Delnice prinašajo najvišje donose, vendar pa je donosnost delnic odvisna predvsem od spremembe njene tržne vrednosti, ki se oblikuje na podlagi ponudbe in povpraševanja na borzi. Imajo dnevno spremenljivo tržno ceno, ki niha navzdol in navzgor. Priporočljiva naložbena doba je vsaj 7 let.

Po mnenju Schaferja (2002) so delnice odlična in zanesljiva naložba, čeprav jih večina ljudi napačno razume. Večina se do njih vede amatersko in zanemarjajo temeljna pravila. Za naložbe v delnice velja deset zlatih pravil, ki jih navajamo z namenom, da bi jim ljudje bolj zaupali:

- na borzi se dogajajo vzponi in padci.
- dobiček je mogoče imeti le na dolgi rok (od 2 do 5 let).
- kupiti je potrebno pet različnih delnic, nikakor pa ne več kot deset.
- dobiček ali izguba nastaneta šele ob prodaji.
- dobiček predstavlja zvišanje tečaja ali dividende.
- zlom prinaša tudi dobre strani in priložnosti.
- ne ravnajte se po množicah glede nakupa in prodaje.
- pomemben je pravi čas in razumno odločanje.
- za investiranje v delnice ne najemajte kreditov.
- zaradi inflacije bodo delnice vedno prehitevale denar.

Tudi po mnenju Kleindiensta (2001) so delnice najprimernejši finančni instrument za dolgoročno pokojninsko varčevanje. Prav delnice so ena od značilnosti ameriškega pokojninskega sklada, saj ta predstavlja 50 do 70 odstotkov svojega premoženja.

Vlaganje v delnice se priporoča predvsem mlajšim ali premožnejšim posameznikom, starejši ali manj premožni pa naj vlagajo v druge naložbe.

Za varčevanje v delnicah naj bi se odločale osebe stare med 30 in 40 letom, saj tem osebam manjka do upokojitve vsaj 20 do 30 let. Glede sestave premoženja se ameriški strokovnjaki držijo načela »sto minus starost osebe«. Rezultat je delež delnic v njegovem osebnem portfelju. Nekaj let pred upokojitvijo naj bi oseba zmanjševala delež delnic in povečevala delež obveznic ali prešla na bolj konservativne oblike varčevanja.

Delnice niso le donosne, temveč so tudi zelo likvidne, saj jih lahko kadarkoli prodamo za denar (Mastnak, 2008). Primerne so za vse vlagatelje. Slaba stran se kaže le v njihovi nepredvidljivosti. V nekaj mesecih lahko naša naložba precej zraste, lahko pa tudi precej naložbe izgubimo, zato je smiselno, da v delnice vlagamo prihranke, ki jih daljše obdobje ne bomo potrebovali.

Največje tveganje obstaja (Lubej, Stanonik, 2009) v primeru, da posedujemo delnice enega samega podjetja. Izgubimo lahko del sredstev ali pa celo vsa sredstva, če podjetje propade. Da bi čim bolj zaščitili svoje premoženje in zmanjšali tveganja, velja, da kupimo najmanj pet različnih delnic, vendar ne preveč, da ne izgubimo pregleda nad njimi. V primeru, da nimamo dovolj znanja o vrednostnih papirjih ter potrebnega časa in informacij, je priporočljivo, da svoja sredstva prepustimo v upravljanje finančnim strokovnjakom.

8.2 OBVEZNICE

Obveznice so takoj za delnicami najprimernejša oblika dolgoročne finančne naložbe (Kleindienst, 2001). Primerne so za kasnejše življenjsko obdobje oziroma za obdobje pred upokojitvijo, ko se preneha nabiranje prihrankov.

Po Kleindienstu je obveznica preprosto povedano kredit, saj z nakupom obveznice kreditiramo izdajatelja (podjetje, država, občina ...). Najpomembnejša prednost obveznice (pred kreditom) je ta, da vlagatelj lahko z obveznicami trguje na borzi, kar pomeni, da jih lahko proda pred rokom dospelosti.

Prav tako kot z delnicami se tudi z obveznicami trguje na borzi. To omogoča vlagatelju večjo likvidnost, saj jo lahko proda pred njeno zapadlostjo (Lubej, Stanonik, 2009). Najpogostejše so državne (izda jih vlada) in z njimi jamči za vračilo dolga.

Vlaganje v obveznice je najbolj primerno za vlagatelje, ki ne želijo preveč tvegati. Ob tem pa je treba posebej poudariti, da je tveganje posamezne obveznice močno povezano z boniteto izdajatelja. Iz tega razloga so najbolj varne državne obveznice.

Na donosnost obveznic vplivajo obrestne mere celotnega gospodarstva. Glavno vlogo pri tem ima centralna banka. Povprečna donosnost obveznice znaša med 4 % in 6 %, za državne obveznice pa je donosnost lahko tudi nižja.

V primerjavi z delnico je obveznica manj tvegana, a je v primerjavi z bančnim depozitom bolj tvegana.

8.3 BANČNI DEPOZITI

Banke so finančne institucije, ki zbirajo depozite varčevalcev in jih naprej vlagajo v obliki posojil (Lubej, Stanonik, 2009). Svojim komitentom ponujajo številne produkte in med drugim tudi produkte in svetovanje na področju pokojninskega varčevanja. Gre za t. i. namenske oblike varčevanja.

Bančne vloge se delijo na:

- vloge na vpogled – so vloge na transakcijskem računu, ki so namenjene za tekoče poslovanje. Sredstva na računu nimajo roka, kar pomeni, da so vloge unovčljive v vsakem trenutku.
- vezane depozite – gre za depozite, vezane na določen rok. Ta oblika vloge je manj likvidna, ker prihrankov ne moremo dvigniti pred dogovorjenim datumom.

Dohodek, ki ga prinaša bančno varčevanje, so obresti. Višina obrestnih mer je odvisna od obrestnih mer, ki jih določa Evropska centralna banka, tem pa se prilagaja tudi domača obrestna mera.

Bančne vloge sodijo med najmanj tvegane naložbe, saj so banke podvržene strogim zakonskim predpisom in kontrolam s strani regulatorja Banke Slovenije. Z vidika stalnih kontrol spadajo med varne institucije, poleg tega obstaja državni sistem jamstev za vloge, ki ga pri drugih finančnih naložbah ni.

Bančne vloge ne spadajo med donosnejše oblike varčevanja za starost, poleg tega so tudi obdavčene, zaradi česar je v primerjavi z drugimi alternativnimi naložbami, manj privlačno varčevanje. Glede puščanja denarja na bančnih računih je Schafer mnenja (2002, str. 255), da tisti, ki to počnejo, »varčujejo do revščine«. Svojo trditev je ponazoril z naslednjim primerom izračuna.

Če bi imeli na hranilni vlogi 1000 evrov, bi to pri 3-odstotni inflaciji pomenilo, da je vloga vredna le 965 evrov. Z 2-odstotnimi obrestmi bi dobili le 25 evrov in ne dosegajo začetne vsote. Čez pet let bi bil naš vložek pod enakimi pogoji vreden le 858 evrov. Upravičeno se zastavlja vprašanje, ali donos lahko pokrije razvrednotenje denarja zaradi inflacije, še posebej ob dejstvu, da so vloge tudi obdavčene (Lubej, Stanonik, 2009). Če bi vlagali v delnice, se inflacije ni treba bati.

Slaba stran vezanih vlog je tudi, da pogodbenega roka in drugih pogojev vezave ne moremo spreminjati med varčevanjem. Prav tako vezanega depozita ne moremo prekiniti brez izpada obresti. Banke ponujajo fiksno obrestovanje za depozite, vezane za dobo 5 let, kar pa ne omogoča prilagajanja trenutnim tržnim razmeram in to je njihova slabost. Za dolgoročno varčevanje je primernejša spremenljiva obrestna mera, ki pa je lahko v času varčevanja nižja od tiste na začetku pogodbenega varčevanja, na kar pa varčevalec nima vpliva.

Če torej varčujemo za kratkoročne cilje do enega leta, je primerno varčevanje v banki, če pa načrtujemo dolgoročno varčevanje za pokojnino, so temu namenjene druge bolj donosne naložbe, kot so vzajemni skladi, delnice, obveznice rentno ali življenjsko zavarovanje.

8.3.1 Dolgoročno varčevanje

Banke imajo v svoji ponudbi številne storitve, ki so namenjene dolgoročnemu varčevanju (od 3 do 30 let). Sredstva zbirajo komitenti z rednimi mesečno pologi, ki jih lahko posameznik v poljubnih zneskih kadarkoli dodaja (<http://financni-nasvet.nlb.si/pokojnina>). Prekinitev varčevanja je možna z 91-dnevnim odpovednim rokom. Varčevanje se obrestuje po obrestni meri, ki je odvisna od dobe varčevanja in višine sredstev. Po končanem varčevanju se začne izplačevati renta.

Dolgoročno varčevanje v izbrani banki je primerno za tiste osebe, ki niso naklonjene tveganjem in se bolj nagibajo k tradicionalnim oblikam varčevanja. Vsekakor pa je varčevanje lahko dopolnilo k ostalim oblikam vlaganj za pokojnino. Slaba stran varčevanja v banki je slabša likvidnost sredstev, ker z njimi ne moremo razpolagati, kadar bi to želeli zaradi odpovednega roka. Slaba stran je tudi to, da so obresti na denarne depozite in dolgoročno varčevanje obdavčene.

9 ŽIVLJENJSKO ZAVAROVANJE

Zadnjih petnajst let se je zavarovalništvo v Sloveniji močno razvilo (Ojsteršek, 2010). Z zniževanjem socialne varnosti se je pri ljudeh pokazalo zavedanje, da se lahko zanesejo le sami nase in da jim družba, kot takšna ne bo več pomagala. Socialna varnost se torej prenese na posameznike.

Življenjsko zavarovanje je tudi način varčevanja, saj prisili ljudi, da varčujejo in so zraven še zavarovani. Zavaruje se torej njihovo življenje.

9.1 OBLIKE ŽIVLJENJSKEGA ZAVAROVANJA

Zavarovalnice ponujajo različne oblike in kombinacije, ki so prilagojene namenu in cilju, ki jih želijo doseči zavarovalci (Ojsteršek, 2010). V nadaljevanju so povzete najbolj pogoste oblike življenjskih zavarovanj:

- zavarovanje za primer smrti – zavarovalna vsota se izplača ob smrti zavarovanca. Zavarovalna vsota se izplača ne glede na to ali gre za naravno ali nezgodno smrt. To zavarovanje se najpogosteje uporablja kot instrument zavarovanja kredita.
- mešana zavarovanja za primer smrti in doživetja. Zavarovanje pokriva obe tveganji, doživetje in smrt zavarovanca in je med najbolj razširjenimi. Zavarovalni vsoti sta v obeh primerih enaki.
- zavarovanje za primer smrti, doživetja s kritjem kritičnih bolezni – to zavarovanje vključuje vse predhodno navedene značilnosti.
- zavarovanje na točno določen rok – zavarovalna vsota se izplača na določen datum ne glede na to ali je upravičenec živ ali mrtev.
- življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovalec prevzema naložbeno tveganje – to zavarovanje postaja vedno bolj aktualno zaradi varčevanja ter možnosti izbiranja in nalaganja prihrankov v sklade in naložbe.
- rentna zavarovanja – zavarovanja so zelo cenjena v tujini, saj se v času delovne dejavnosti nalagajo sredstva za čas po upokojitvi, ko bodo prejeli manj sredstev. V zavarovalnicah ponujajo več vrst rentnega zavarovanja in se razlikujejo glede na čas vplačevanja in čas izplačevanja rente. Oboje mora biti v pogojih zavarovanja natančno opredeljeno, saj se v času vplačevanja premije lahko zgodijo nepredvideni dogodki (smrt zavarovanca, prenehanje vplačil premij ...). Prav tako mora biti jasno opredeljen način izplačevanja rente.

Po trenutni davčni zakonodaji se obdavči tudi dohodek iz mešanih in naložbenih življenjskih zavarovanj. Omenjena zavarovanja so uvrščena med dohodke iz premoženja (Lubej, Stanonik, 2009), vendar pa se obdavčitvi lahko izognemo v

primeru, da zavarovalna doba ni krajša od desetih let ali v primeru, da zavarovana oseba umre.

Življenjska zavarovanja imajo svoje prednosti kot tudi slabosti. Prednosti so predvsem v zagotavljanju socialne varnosti posameznika ali njegove družine (strah zaradi nepredvidenih dogodkov). V primeru smrti zavarovanca je njegovi družini zagotovljena ekonomska varnost. V primerjavi z drugimi naložbami (in z davčnega vidika) ima zavarovalna polica z varčevalnim delom določeno premoženjsko vrednost in je torej primerna oblika dolgoročnega varčevanja za pokojnino.

Slabosti življenjskega zavarovanja se odražajo v:

- nizki likvidnosti – denar se izplača le v izrednih primerih (izselitev iz države, smrt upravičenca, ločitev, 100-odstotna invalidnost);
- slabi obveščeniosti – zavarovalnice običajno le enkrat letno obveščajo upravičenca o višini zavarovalne vsote;
- slabi fleksibilnosti – pogodbenih določil ni mogoče spreminjati (na primer višine mesečne premije ali dobe zavarovanja).

10 RENTNO VARČEVANJE

Rentno varčevanje je ena od oblik varčevanja za starost (Budimir, 2008). Pri rentnem varčevanju gre za to, da varčevalec vplačuje premije, ki predstavljajo eno od oblik varčevanja za pokojnino. Ob izteku varčevanja začne prejemati rento do konca življenja ne glede na to koliko časa je imel možnost uživanja rente. Zavarovalnice in banke ponujajo naslednje oblike rentnega varčevanja:

- doživljenjske rente – pri tej obliki varčevanja prejema upravičenec rento do smrti;
- časovne rente – upravičenec prejema rento le omejeno obdobje.

Pri rentnem varčevanju za zdaj ni posebnih davčnih olajšav, kar pa bi bilo zelo dobrodošlo z vidika pospeševanja tovrstnega varčevanja.

Obliko varčevanja je mogoče prilagoditi potrebam in željam varčevalcev, saj obstaja možnost izbire varčevanja v domači ali tuji valuti (Lubej, Stanonik, 2009). Varčevanje je mogoče sklepati za dobo od 3 do 30 let. Izplačilo privarčevanih sredstev je možno v enem znesku ali v obliki rente (mesečne, polletne ali letne). Prejemnik rente je lahko varčevalec ali katerakoli druga oseba, ki jo varčevalec določi ob sklenitvi pogodbe.

Kljub prilagodljivosti te oblike varčevanja, željam in potrebam varčevalcem pa ima rentno varčevanje tudi svoje slabosti. Mnogo ljudi je ob uvedbi rentnega varčevanja začelo varčevati, vendar se je z leti pokazalo, da obrestna mera še zdaleč ni takšna,

kot na začetku varčevanja. Z upadanjem obrestnih mer se je zmanjševal tudi donos iz rentnega varčevanja. Kljub temu dejstvu je rentno varčevanje še vedno najbolj donosna oblika varčevanja v banki.

11 ANKETA O POKOJNINSKEM VARČEVANJU

Z namenom, da bi glede varčevanja za pokojnino pridobili čim več informacij, smo anketni vprašalnik poslali 135 osebam, starih med 20 in 58 let. Na anketo je odgovorilo 61 moških in 73 žensk. En anketiranec ni odgovoril na anketo. Povprečna starost vprašanih je 35 let, kar nekako sovпада s pričakovano starostjo tistih, ki naj bi začeli varčevati za prihodnjo pokojnino.

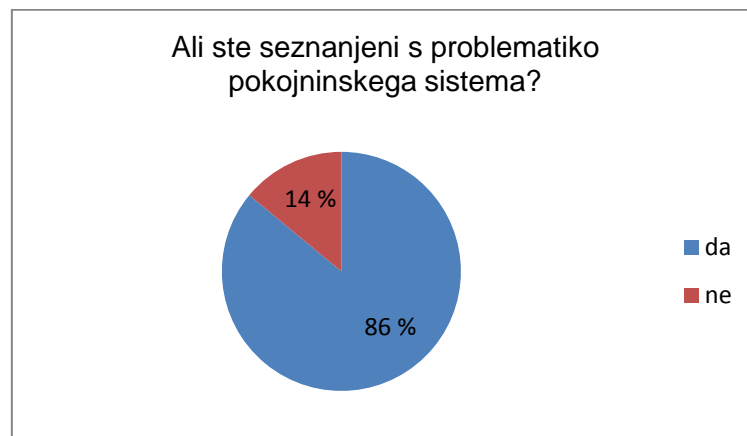
Številni strokovnjaki namreč menijo, da bi morali začeti varčevati najkasneje pri 35 letih, ko imamo do upokojitve še 20 do 30 let, seveda ob upoštevanju dejstva, da se življenjska doba ljudi stalno podaljšuje. Glede na to, da v prihodnje ni pričakovati podaljševanje delovne dobe to pomeni, da bo sedanja mlajša generacija uživala pokojnino do 95. leta starosti.

11.1 ANALIZA ODGOVOROV IZ ANKETE

Na vprašanje (št. 1), ki se nanaša na poznavanje problematike pokojninskega sistema (rast števila upokojencev, zniževanje razmerja med zaposlenimi in upokojenimi, kronično pomanjkanje vplačil v pokojninsko blagajno, prezgodnje upokojevanje ...) je večina vprašanih odgovorilo (Slika 4), da so seznanjeni s problematiko pokojninskega sistema. Iz odgovorov tudi sklepamo, da se ta segment vprašanih zaveda pomena varčevanja za pokojnino in ne pričakuje, da bi jim država dodelila dostojno pokojnino ob prihodnji upokojitvi.

S pokojninsko problematiko ni seznanjenih 14 % vprašanih, iz česar sklepamo, da jih to področje trenutno ne zanima. Povprečna starost teh oseb je 28 let, poleg tega ne varčujejo za pokojnino, kar lahko pomeni, da se šele osamosvajajo ali izgrajujejo lastno kariero.

Kljub temu, da je zavedanje vprašanih o problematiki pokojninskega sistema prisotno, bi morala država več promocije nameniti spodbudam za varčevanje in ozaveščanju mladih glede nujnosti varčevanja za pokojnino.

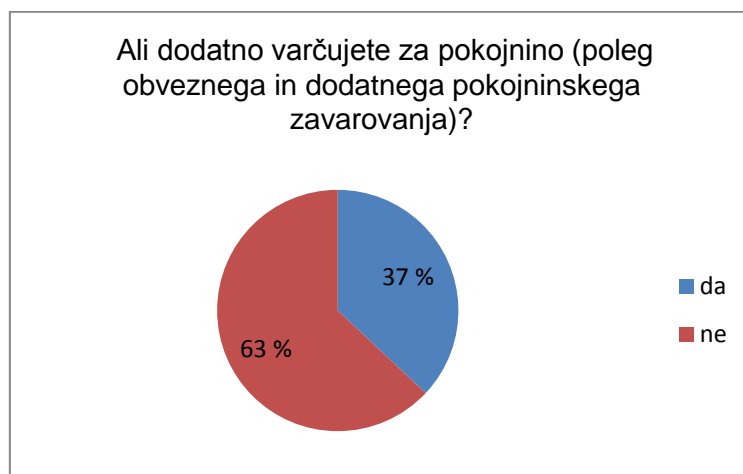

Slika 4: Seznanjenost ljudi glede pokojninske problematike
(Vir: lasten)

Na drugo vprašanje (št. 2), ki se nanaša na oceno prihodnje višine pokojnine od države, je 94 % vprašanih odgovorilo, da od države ne pričakujejo tolikšne pokojnine, da bi imeli primeren življenjski standard. Med njimi je kar polovica mlajših od 40 let, ki ne varčuje za pokojnino, ker nimajo dovolj dohodkov.

Kot pomembno izpostavljamo, da si mora vsak posameznik dokaj zgodaj (v starosti od 25 do 35 let) zastaviti njemu prilagojene finančne cilje ob upokojitvi. Najbolje je, da to stori ob začetku zaposlitve. Naredi ga lahko vsak sam ali ob pomoči finančnih strokovnjakov. Lubej in Stanonikova (2009) na primeru dokazujeta, da je mogoče z minimalnim zneskom varčevanja dovolj prihraniti za prihodnjo pokojnino, in sicer: če si za ciljni znesek določimo npr. 170.000 evrov ob pričakovani donosnosti 8–12 % in ciljnim letom 2042, bomo z naložbo v višini 50 evrov v delniški sklad privarčevali dovolj za starost.

Na vprašanje (št. 3) glede dodatnega varčevanja za pokojnino, je 63 % vprašanih odgovorilo (Slika 5), da ne varčujejo dodatno (razen obveznega in dodatnega pokojninskega zavarovanja).

Slika 5: Varčevanje za pokojnino
(Vir: lasten)

Iz odgovorov lahko sklepamo, da se premalo zaposlenih zaveda pomena varčevanja za pokojnino. Glavnina tistih, ki ne varčujejo, so kot glavni razlog navedli, da nimajo dovolj dohodkov za varčevanje ali pa nimajo stalne zaposlitve, ki bi jim nudila ustrezno socialno varnost.

Menimo, da bi morala država spodbujati dodatno varčevanje za pokojnino, tako kot je to storila pred leti v okviru varčevanja Nacionalne stanovanjske varčevalne sheme. Spodbuda države in morebitne davčne olajšave za varčevalce bi po našem mnenju pripomogla tudi k povečanju splošne varčevalne ravni in k ozaveščanju mladih, da morajo sami poskrbeti za lastno pokojnino.

Za boljšo ponazoritev potrebe po pokojninskem varčevanju so v nadaljevanju prikazane priporočene stopnje mesečnega pokojninskega varčevanja. Določene so glede na starost posameznika in da ta doseže pokojninske prihranke v višini 6-kratnika letnega prihodka ob upokojitvi pri 65 letih. Minimalna stopnja pokojninskega varčevanja je 6,5 % pri začetni starosti varčevanja 30 let (<http://financni-nasvet.nlb.si/pokojnina>). Na ta način bo mogoče nadomestiti izpad dohodkov ob upokojitvi.

Starost	Stopnja pokojninskega varčevanja
30	6,5 %
35	8,8 %
40	12,3 %
45	17,7 %
50	27,2 %
55	46,6 %

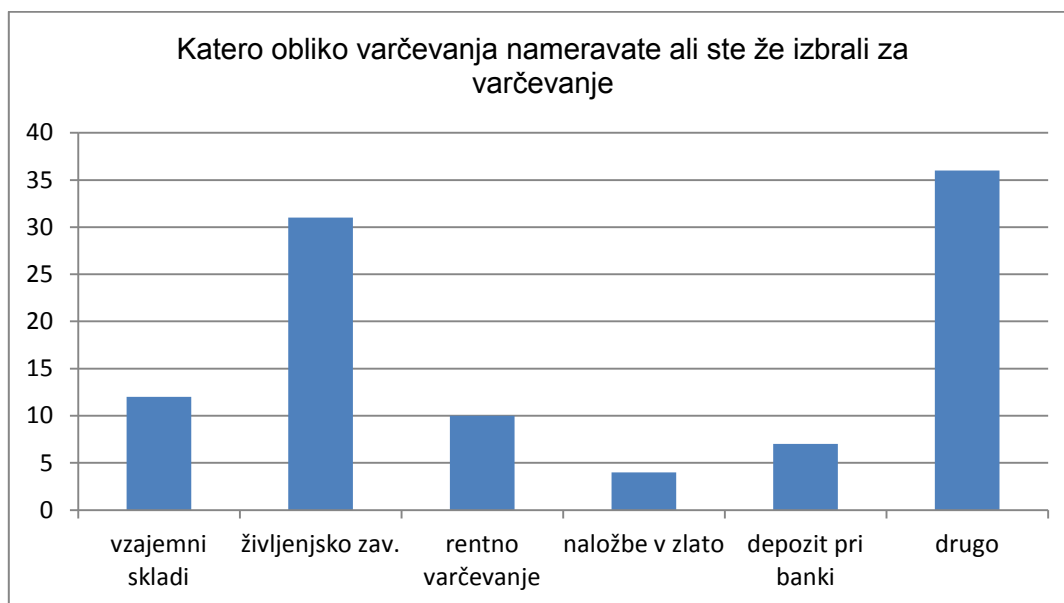
Tabela 2: Minimalna stopnja varčevanja
(Vir: <http://financni-nasvet.nlb.si/pokojnina>)

Na vprašanje št. 4, glede izbire oblike varčevanja, so odgovori vprašanih nazorno prikazani na Sliki 6. Kar 36 % vprašanih se ni odločilo za nobeno od spodaj navedenih oblik varčevanja, pač pa so za varčevanje izbrali druge oblike varčevanja, kot so vlaganja v nepremičnine ali pa nameravajo varčevati za pokojnino zgolj preko obveznega pokojninskega zavarovanja.

Med anketiranimi je najbolj priljubljeno varčevanje v okviru življenjskega zavarovanja, kar je lahko razumeti, saj s tovrstnim zavarovanjem ne poskrbijo samo za lastno zavarovanje, temveč s tem zavarujejo tudi svoje družinske člane v primeru nepričakovanih dogodkov ali nesreč in zraven še varčujejo. Poleg navedenega menimo, da je življenjsko zavarovanje dokaj poznana storitev, saj se z njo največkrat soočajo ljudje ob najemanju kredita, ki predstavlja eno od oblik zavarovanja.

Vlaganje v vzajemne sklade med anketiranimi ni najbolj priljubljeno varčevanje za pokojnino. Menimo, da ljudje niso pripravljeni tvegati, saj še vedno niso pozabljeni dogodki iz leta 2008, ko so mnogi izgubili del svojega premoženja, vloženega v vzajemne sklade.

Med anketiranimi je najmanj priljubljeno varčevanje v obliki bančnih depozitov. Veliko bank je v zadnjih letih izgubilo ugled, zato komitenti ne zaupajo več bančnim ponudbam, zaradi česar obstaja tveganje, da so ljudje začeli prihranke hraniti doma. Menimo, da ob takšnem ravnanju izgubljata oba, tako komitent kot tudi banka.

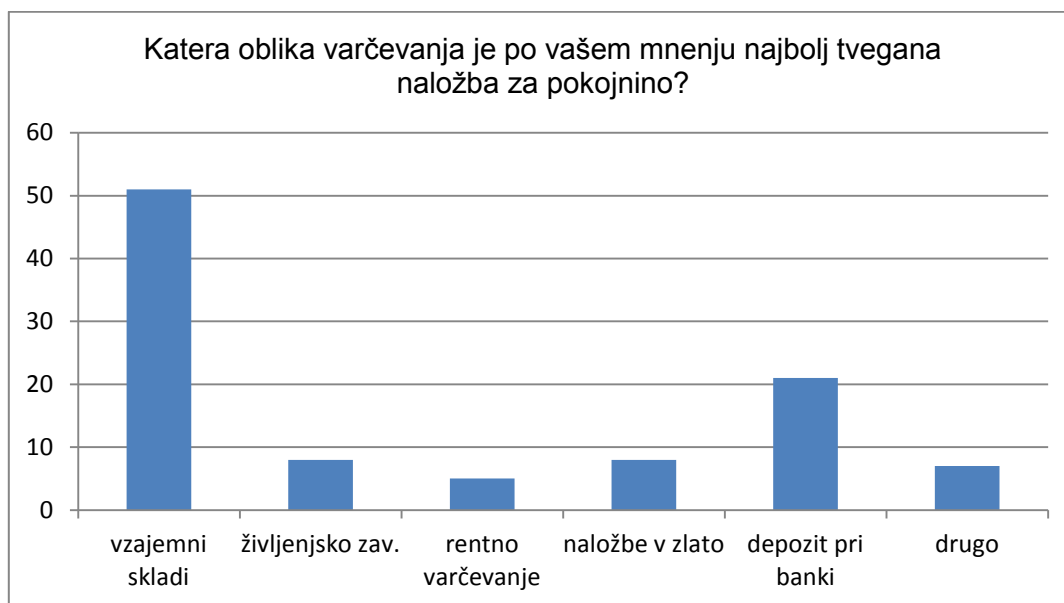

Slika 6: Oblike varčevanja
(Vir: lasten)

Na vprašanje št. 5 glede najbolj tveganih naložb so odgovori vprašanih prikazani na Sliki 7.

Polovica vprašanih meni, da je najbolj tvegano vlaganje v vzajemne sklade in varčevanje z depozitom. Med njimi je največ mladih oseb, ki imajo do upokojitve vsaj 20 let in za katere finančni strokovnjaki ocenjujejo, da so ti z vidika sposobnosti prevzemanja tveganj najbolj primerna populacija. Odgovori iz ankete torej kažejo drugačno sliko – mladi niso naklonjeni tveganjem, kar pripisujemo nepoznavanju finančnih produktov.

Zaradi medijske in informacijske dostopnosti so ljudje, bolj kot kadarkoli prej, osveščeni glede negativnih vplivov inflacije na prihranke. Če so v preteklosti varčevali z depoziti, sedaj niso več pripravljeni svojega denarja vlagati v nedonosne bančne depozite. Bančne obrestne mere namreč že dolgo ne prinašajo dostojnih donosov na depozite, veljajo pa za najmanj tvegane naložbe.

*Slika 7: Najbolj tvegane naložbe
(Vir: lasten)*

Na vprašanje (št. 6) jih je 26 % odgovorilo, da so začeli varčevati za pokojnino, vendar niso vztrajali pri varčevanju.

Razlogov, zakaj ljudje prenehajo z varčevanjem, je lahko veliko. Veliko je lahko tudi izgovorov, ki izražajo naša stališča in odnos do varčevanja.

Po Schaferju (2002) obstajata dva razloga, zakaj ljudje prenehajo varčevati. Prvi razlog je v tem, da ljudje začnejo varčevati z večjimi zneski in si na ta način naložijo preveliko finančno breme. Najbolj je priporočljivo varčevanje v višini 10 % naših prihodkov, iz razloga, ker jih zagotovo ne bomo pogrešali. Večji znesek oz. večji odstotek namenjenega varčevanju pa že lahko predstavlja problem.

Drugi razlog, zakaj ljudje ne vztrajajo pri varčevanju je ta, da bi večina ljudi varčevala le s tistimi sredstvi, ki ostanejo neporabljena na koncu meseca. Običajno ti zneski niso veliki in se zato ne odločajo za začetek varčevanja.

Na vprašanje (št. 7) jih je petina vprašanih odgovorila, da so prekinili 10-letno varčevanje za dodatno pokojninsko zavarovanje. Varčevanje so prekinili predvsem mlajši varčevalci, za katere predvidevamo, da slabo poznajo davčno olajšavo, s katero država spodbuja dodatno pokojninsko varčevanje. Menimo, da ta populacija svoje prioritete namenja drugim vlaganjem, kot so nakupi hiše, avtomobila ali drugih dobrin za ustvarjanje družine in ustreznega življenjskega standarda.

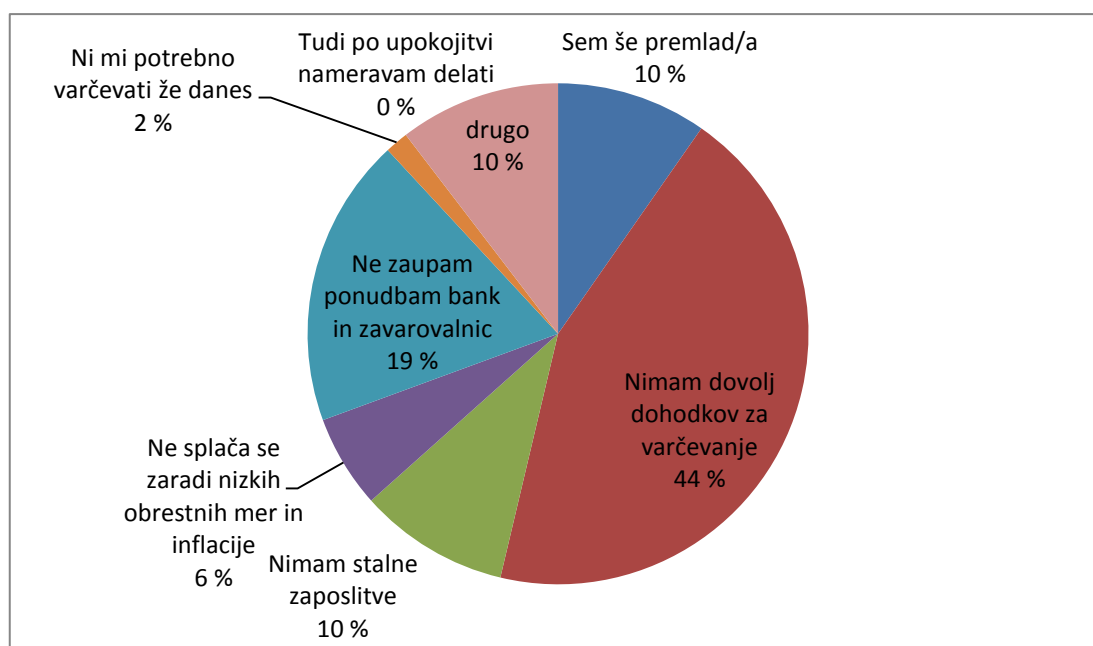
Kljub temu menimo, da je pri veliki večini vprašanih prisotno zavedanje, da bodo morali začeti varčevati, če želijo dostojno pokojnino. Večina tudi pozna ugodnosti, ki jih ima dodatno pokojninsko zavarovanje in zato niso prekinili varčevanja. Pri tem mislimo na ugodnosti, ko delodajalci mesečno nakazujejo svojim zaposlenim premije, za katere velja davčna olajšava pri odmeri dohodnine. Menimo, da bi bilo za mlajšo populacijo najbolj ugodno, da še sami dodatno doplačujejo premije iz svoje neto plače in si na ta način znižujejo dohodnino in hkrati še dodatno varčujejo za pokojnino.

Odgovore na vprašanje (št. 8), ki se nanašajo na omejitve, ki vprašanim preprečujejo varčevanje, so najbolj nazorno prikazane na Sliki 8.

Skoraj polovica vprašanih je odgovorila, da ne varčujejo, ker nimajo dovolj dohodkov za varčevanje. Omenjeno stališče vprašanih je lahko skrb vzbujajoče, lahko pa je to le idealen izgovor, da jim ni treba varčevati.

Glede na starost vprašanih ocenjujemo, da lahko vsakdo pogrēša vsaj 6 % dohodka in ga nameni varčevanju za pokojnino.

Omejitve pri varčevanju

Slika 8: Omejitve, zaradi katerih ne varčujemo
(Vir: lasten)

Na vprašanje (št. 9) o poznavanju davčnih olajšav, s katerimi država spodbuja dodatno pokojninsko varčevanje, je 71 % vprašanih odgovorilo, da ne poznajo davčnih olajšav za varčevanje za pokojnino.

Menimo, da ima pri tem pomembno vlogo država, ki naj bi preko delodajalcev lahko spodbujala zaposlene, da individualno nakazujejo premije za namen dodatnega pokojninskega zavarovanja. Dober zgled je varčevanje v okviru Nacionalne stanovanjske varčevalne sheme, ki ga je država uvedla pred leti, kot spodbudo za stanovanjsko varčevanje.

Kolikor nam je poznano iz medijev, so nekatera podjetja zaradi poslabšanja poslovanja celo prekinila z vplačevanjem premij svojim zaposlenim. Kljub temu to ne pomeni, da te davčne ugodnosti ne smemo izkoristiti, nasprotno, lahko se sami kadarkoli vključimo v individualno pokojninsko zavarovanje.

Na vprašanje (št. 10) glede pomoči finančnih svetovalcev pri izbiri primerne oblike varčevanja, je večina vprašanih odgovorilo, da nima osebnega finančnega svetovalca.

Ne glede na to, da nimamo primerne pomoči s strani finančnih strokovnjakov, menimo, da bi vseeno morali narediti vsaj prvi korak v smeri, da si naredimo lasten načrt osebnih financ oziroma proračun. Načrt nam bo pomagal seznaniti se z vsemi prihodki in odhodki in je pomemben pripomoček za njihovo optimalno razporejanje. Na podlagi načrta lahko ugotovimo morebitne nepotrebne izdatke in se odločamo glede možnosti varčevanja na račun zmanjšanja porabe sredstev.

Po mnenju finančnega strokovnjaka Schaferja (2002) ima 99 % vseh uspešnih ljudi osebnega finančnega svetovalca. Če bi torej radi uspeli pri zbiranju prihrankov za pokojnino in pridobili dragocene nasvete glede možnosti vlaganj, je priporočljivo, da si poiščemo svetovalca. Za uspešno izbiro svetovalca pa je vseeno treba pridobiti nekaj predhodnih znanj. Seveda pa je zaupanje med njima, pogoj za uspešno sodelovanje.

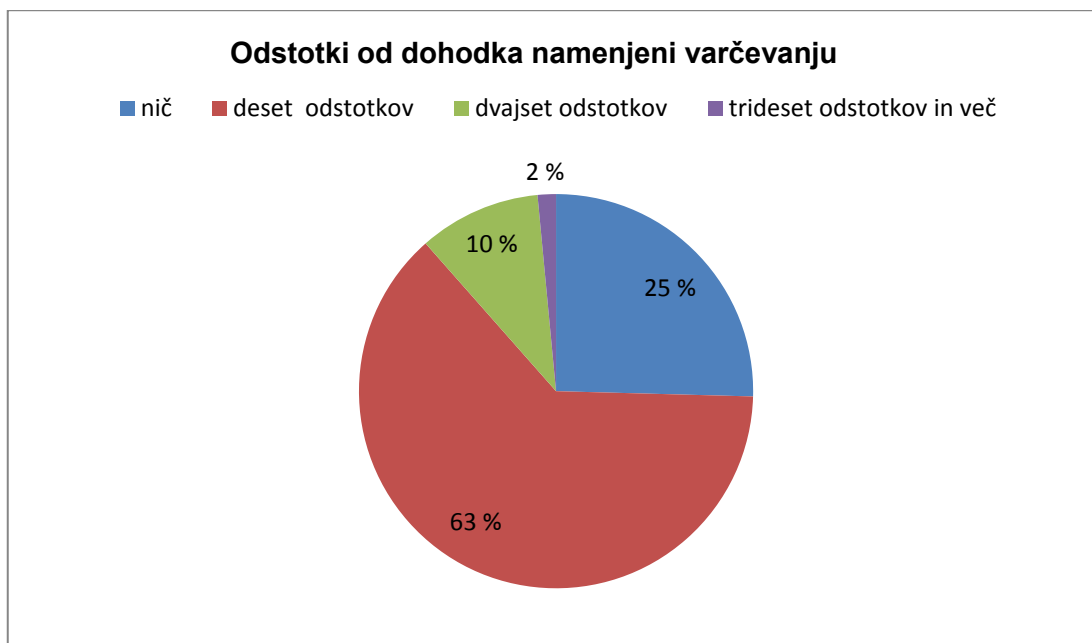
Med vprašanimi (ki nimajo osebnega svetovalca) je največ mladih med 35 in 40 letom, zato ocenjujemo, da je to populacija, za katero se priporoča načrtovanje osebnega proračuna. Le-ta bo podlaga za odločitve glede možnosti varčevanja za prihodnjo pokojnino.

Na vprašanje (št. 11) glede poljubnega deleža od dohodka namenjenega varčevanju, so odgovori prikazani na Sliki 9.

Rezultati ankete ne kažejo pozitivnega stališča glede deleža, namenjenega varčevanju. Ena četrtnina vprašanih, med njimi je večina mlajših ljudi, ni pripravljena

vlagati v varčevanje za starost. Sklepamo, da gre lahko za nizko ozaveščenost mladih glede pokojninske problematike. Največ je tistih, ki bi varčevanju namenili 10 % od svojih dohodkov, kar tudi priporočajo finančni strokovnjaki, pod pogojem, da začnemo dovolj zgodaj z varčevanjem.

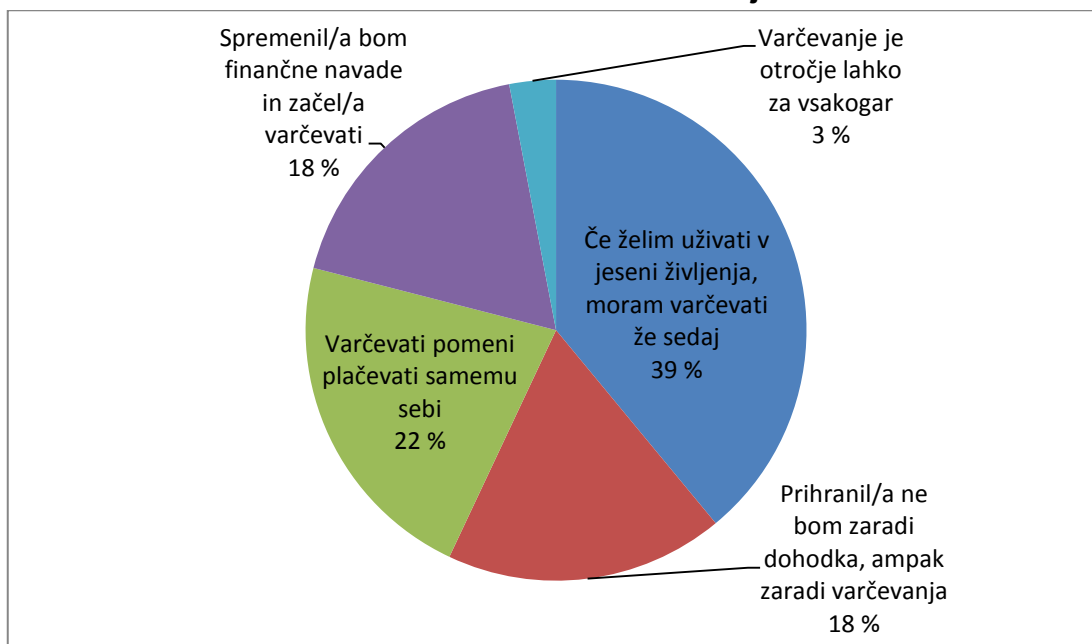
*Slika 9: Odstotki namenjeni varčevanju za pokojnino
(Vir: lasten)*

Na vprašanje (št. 12) o pozitivnih stališčih, ki najbolj odražajo odnos vprašanih do varčevanja za pokojnino, lahko ocenimo, da se večina vprašanih strinja, da je treba začeti varčevati zgodaj, ko smo še delovno aktivni (Slika 10).

Anketa potrjuje, da so ljudje pripravljeni spremeniti finančne navade v korist varčevanja. Močno je tudi zavedanje, da pomeni varčevati, plačevati samemu sebi. Schafer meni (2002), da tako kot so nam pomembni peki, frizerji in bančniki, moramo biti pomembni tudi samemu sebi. Avtor priporoča, da začnemo varčevati z 10 % tako, da naročimo banki, da nam za določen znesek bremenijo osebni računi (t. i. trajni nalog) in sredstva knjiži na poseben varčevalni račun. Avtor zagotavlja, da bomo presenečeni, saj lahko (ali pa težko) enako shajamo z 90 ali 100 odstotki in da 10 %, ki smo jih usmerili v varčevanje, ne bomo pogrešali v osebem proračunu.

Pomembno je, da se teh 10 % sredstev ne dotikamo in da nas 10 % dela bogatejšega v prihodnosti, ko bomo upokojeni.

Pozitivna stališča do varčevanja

Slika 10: Stališča, ki odražajo pozitiven odnos do varčevanja
(Vir: lasten)

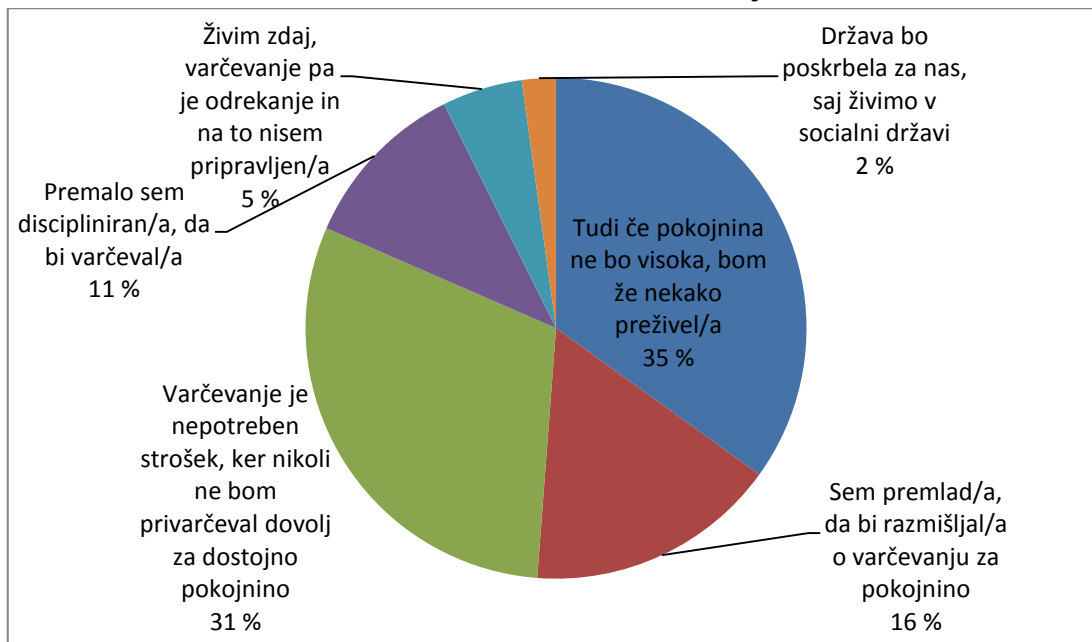
Na vprašanje (št. 13), ki odraža odklonilen odnos do varčevanja za pokojnino, so možni odgovori navedeni na Sliki 11.

Slaba četrtnina vprašanih predvideva, da bodo kljub slabi pokojnini že nekako preživeli. Predvsem mlajša generacija računa, da bodo tudi kasneje v pokoju, lahko dodatno zaslužili in si izboljšali življenjski standard, če pokojnina ne bo zadoščala.

Po drugi strani pa četrtnina vprašanih meni, da jim varčevanje predstavlja nepotreben strošek. Takšno razmišljanje kaže na to, da bo imela država v prihodnosti populacijo, ki ne bo imela prihrankov ob upokojitvi. Več truda bi bilo treba vložiti v izboljšanje finančne pismenosti ljudi, da bodo znali sprejemati pravilne odločitve in bili pripravljeni prevzemati tveganja, povezana z različnimi vrstami naložb.

Schafer (2002) meni, da veliko ljudi misli, da jim bo bolje, ko bodo več zaslužili. Takšno razmišljanje je zagotovo zmotno, saj se življenjske zahteve povečujejo z dohodki. Vedno potrebujemo toliko, kolikor imamo ali drugače – nihče ne obogati, ker veliko zasluži, pač pa bogastvo nastane, če ga lahko obdržimo.

Spremeniti je torej potrebno odnos do varčevanja, saj če ne shajamo s tem, kar imamo danes, tudi v prihodnje ne bomo, če in ko bomo več zaslužili. Večina ljudi ne spremeni svojih finančnih navad, četudi več zaslužijo. Avtor je prepričan, da je potrebno začeti varčevati zdaj ne glede na težavnost finančnega stanja.

Odklonilen odnos do varčevanja

Slika 11: Stališča, ki odražajo odklonilen odnos do varčevanja
(Vir: lasten)

12 ZAKLJUČEK

Javnofinančni sistem zaradi porasta izdatkov za pokojnine v naslednjih letih ne bo zmožgal normalno financirati pokojnin, zato lahko upravičeno pričakujemo, da bo potrebna še ena uskladitev pokojninske reforme, ki bo zaostriła pogoje upokojevanja (Šterpin, 2011)

Zaradi pomanjkanja denarja v pokojninski blagajni bo država z leti vedno težje zagotavljala dostojne pokojnine. Razlogov je več, vendar sta najpomembnejša dva. Podaljšuje se življenjska doba ljudi, kar pomeni, da bo država morala dlje časa izplačevati pokojnine upravičencem. Zaradi gospodarske krize se delovna mesta zapirajo in se posledično povečuje brezposelnost. Alarmanten je tudi podatek, da bo kmalu en zaposlen delal na enega upokojenca, s čimer se bodo še bolj zmanjšali vplačani prispevki v pokojninsko blagajno.

To so pokazatelji, ki nakazujejo, da bomo morali sami poskrbeti za lastno prihodnost. Ključ do varne upokojitve je torej, da začnemo čim prej varčevati za pokojnino. Prej kot začnemo in večji kot je znesek varčevanja, večji bo naš prihranek pred upokojitvijo. Ta bo odločal, kakšen življenjski standard lahko pričakujemo v prihodnosti.

Zaradi gospodarske in finančne krize ter posledično velikega znižanja pokojninskih prihrankov v pokojninskih skladih se je porušilo tudi zaupanje ljudi v stabilnost dodatnega pokojninskega zavarovanja (Bešter, 2009). Kljub temu so sedanji upokojenca, po mnenju avtorice, najbolj obvarovana skupina v času krize, saj so v primerjavi z zaposlenimi neranljivi – ni tveganj zaradi odpuščanja. Višine javnih pokojnin so za zdaj ostale nedotaknjene.

Zadnja kriza in predhodno navedena spoznanja so potrdila opozorila, da naložbena struktura mladih ne sme biti enaka naložbeni strukturi starejših. Zadnja je zaradi možnosti odpuščanja še posebej ranljiva. Izpostavljena je visokemu tveganju revščine in socialnih stisk.

Vse navedeno kaže, da je potrebna okrepitev oziroma razširitev dodatnega pokojninskega zavarovanja. Ena od rešitev je nadomestitvena stopnja, ki pokaže vrzeli pri različnih plačilnih razredih. Gre za primerjavo pokojnine s plačo pred upokojitvijo. V Sloveniji je poznano le razmerje med povprečno plačo in povprečno pokojnino, kar je lahko premalo za napovedi prihodnjega položaja upokojencev.

Država je pred pomembno nalogo, saj je treba odpraviti določene anomalije v dodatnem pokojninskem sistemu in ga narediti bolj odpornega na morebitne prihodnje krize. Dodatna pokojninska zavarovanja so dopolnila pokojnin iz javnih sistemov, zato pomenijo za državo razbremenitev proračunske blagajne. Navedeni

razlogi potrjujejo, da je treba več narediti na ravni države. Vloga države je tudi, da povrne zaupanja prihodnjih upokojencev. To bo dosegla na ta način, da bodo posamezniki sposobni sprejemati razumne odločitve in se zavedali tveganj pri vlaganju v različne vrste naložb.

Izsledki analize odgovorov na vprašalnik so pokazali, da ljudje še vedno niso ozaveščeni glede problematike pokojninskega sistema v Sloveniji in da bo višina prihodnjih pokojnin odvisna predvsem od privarčevanih sredstev. Velika večina se tega problema zaveda, vendar kljub temu dodatno ne varčujejo.

Večini vprašanih predstavlja varčevanje nepotreben strošek in se raje prepuščajo prihodnjim razmeram v pričakovanju, da bodo že nekako preživeli, četudi ne bodo imeli dovolj pokojnine za ohranjanje življenjskega standarda. Sklepamo, da bodo tudi po upokojitvi poskrbeli za dodaten vir prihodkov.

Tretjina vprašanih nima dovolj dohodkov za varčevanje, iz česar sklepamo, da šele ustvarjajo kariero ali pa so se šele zaposlili. Kot omejitve, ki ljudem preprečuje, da bi varčevali, je nezaupanje v bančne storitve in premalo dohodkov. Kot najprimernejšo obliko varčevanja bi izbrali vzajemne sklade, čeprav tudi menijo, da spadajo med najbolj tvegano obliko varčevanja. Sklepamo, da je nezaupanje nastalo zaradi finančne krize, ko je veliko ljudi izgubilo del svojih prihrankov.

Za dodatno pokojnino ni nujno, da varčujemo samo v skladih (Šterpin, 2011). Bolj pomembno je, da država aktivno sodeluje pri promociji namenskega varčevanja v okviru dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pri tovrstni obliki varčevanja gre za bolj organizirano varčevanje prebivalstva, saj se lahko zgodi, da bomo (tako kot zdaj) varčevali premalo ali pa sploh ne bomo varčevali. Poleg tega država na ta način sporoča zaposlenim, da morajo sami poskrbeti za pokojnino. Kljub dodatnemu varčevanju pa vseeno ni mogoče napovedati, da bodo imele prihodnje generacije tudi višje dohodke.

Najbolj zaželeno in priljubljeno je varčevanje v okviru življenjskega zavarovanja, kar je razumljivo, saj ljudi prisili, da varčujejo, zraven pa so še zavarovani.

Iz odgovorov na anketo ugotavljamo, da večina vprašanih ni seznanjena o davčnih olajšavah pri dodatnem pokojninskem zavarovanju. Ocenjujemo, da je s strani države premalo popularizirano dodatno pokojninsko varčevanje, ki lahko prihodnji generaciji zagotovi višje prihranke za starost in s tem zmanjša finančne pritiske na pokojninsko blagajno.

Napovedi strokovnjakov nakazujejo, da bodo morale prihodnje generacije nositi vse težja bremena pokojnin, če država ne bo poskrbela za njihovo razbremenitev.

12.1 RAZVOJ NOVIH OBLIK ZAVAROVANJA IN VARČEVANJA

Razvite države nenehno iščejo nove možnosti za preživljanje starejših. Rojevajo se novi pokojninski stebri kot prostovoljna oblika zavarovanja in varčevanja (Klaneček, 2013), in sicer:

- četrti steber bo namenjen nadgradnji dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, saj s staranjem prebivalstva naraščajo tudi stroški zdravstva. Javno zdravstvo ravno tako kot pokojninski sistem ne bo zmožni nositi bremena starajoče se družbe
- peti steber predstavlja vir zaslužka čim dlje v starost ter za ohranjanje psihične in fizične kondicije ljudi. Dopusčalo se bo zaposlovanje za krajši delovni čas in postopno skrajševanje delovnega časa pred upokojitvijo. Priporočajo se nadaljnja učenja in izobraževanja, fleksibilen čas in priložnost, da starejši delujejo kot mentorji mlajšim kolegom.
- šesti steber je mreža socialnih odnosov, s katerimi se ohranja visoka kakovost življenja v starosti. Starejši težje sledijo tehničnemu razvoju, počutijo se nepotrebne in jih najbolj pesti osamljenost. Gre torej za socialni kapital.

Statistični kazalci, ki kažejo sliko glede financiranja pokojnin v prihodnjih desetletjih, nas prepričujejo, da je treba o uvedbi novih pokojninskih stebrov začeti razmišljati tudi v Sloveniji.

LITERATURA IN VIRI

Knjige:

- Budimir, M. (2008). *Priročnik za življenjsko zavarovanje s pravnimi osnovami*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Kiyosaki, R. T. (2002). *Upokojite se mladi in bogati*. Ljubljana: Lisac & Lisac.
- Klaneček, A. (2013). *Osebna zavarovanja*. Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede.
- Kleindienst, R. (2001). *Varčevanje v domačih in tujih delnicah*. Ljubljana: Založba GV.
- Lubej, S. in Stanonik, A. (2009). *Urejene osebne finance za vsakogar*. Maribor: Kapital.
- Mastnak, S. (2007). *Kako do visokih donosov in ob tem mirno spati*. Ljubljana: Časnik Finance d. o. o.
- Ojsteršek, V. (2010). *Zavarovalništvo*, Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede.
- Papež, M., Kuhelj, Štrumbelj - Trontelj, I., Kalčič, M., Čižman - Žagar, P., Rangus, A. idr. 2013. *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)*, Ljubljana: GV Založba.
- Pogačar, P., Rangus, A., Krčmar, J., Žiher, M. (2013). *Pokojninski sistem po novem*. Ljubljana: Platnet GV.
- Schafer, B. (2002). *Pot do finančne svobode*. Ljubljana: DZS.
- Solin, D. (2011). *Najboljša knjiga za bogato pokojnino*. Ljubljana: Soleco.

Članki:

- Berk - Skok, M. (2008). Pomen osebnega varčevanja za zagotavljanje brezskrbne in finančno neodvisne starosti. *Zdravstveni vestnik*, (77), str. 332–334.
- Berkopec, M. (2012). Kako do pokojnine, *Kapital*, št. 562, str. 1–2.
- Bešter, H. (2009). Finančna kriza – kriza naših pokojnin. *Bančni vestnik*, 58(12), stran 10.
- Damjanovič, P. (2010). Prostovoljno dodatno pokojninsko varčevanje v luči sprememb. *Bančni vestnik*, 59(3), strani 18–23.
- Šterpin, D. (2011). Pomemben cilj pokojninske reforme – privlačno dodatno pokojninsko zavarovanje. *Bančni vestnik*, 60 (1-2), strani 59–64.

Spletne strani:

- Kačič, M. *Davčna olajšava za dodatno pokojninsko zavarovanje za ljudi še kar neznanka*. Pridobljeno 16. 5. 2014 z naslova <http://pokojninsko.finance.si/8353678/Dav%C4%8Dna-olaj%C5%A1ava-za-dodatno-pokojninsko-zavarovanje-za-ljudi-%C5%A1e-kar-neznanka>.

- Milič, M. (2009). *Kako varčevati za pokojnino*. Pridobljeno 16. 5. 2014 z naslova <http://www.finance.si/244099/Kako-var%C4%8Devati-za-pokojnino>.
- Letno poročilo ZPIZ, 2013. Pridobljeno 17. 5. 2014 z naslova <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/8ab906004314b70e8aadce50c8f7103e/Letno+poro%C4%8Dilo+2013.pdf?MOD=AJPERES>.
- Slabitev pokojninske blagajne. Pridobljeno 17. 5. 2014 z naslova <http://www.vlada.si teme in projekti/ arhiv projektov/ izhod iz krize/ strukturni u krep/ reforma pokojninskega sistema/ zakaj spremembe/ slabitev blagajne/>.
- *Za brezskrbno starost*. (25. 11. 2013). Pridobljeno 25. 4. 2014 z naslova <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?>
- *Zakaj je treba razmišljati o varčevanju za pokojnino*. Pridobljeno 17. 2. 2014 z naslova <http://financni-nasvet.nlb.si/pokojnina>.

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med zavarovanci in upokojenci iz obveznega zavarovanja	7
Slika 2: Rast števila starostnih upokojencev	8
Slika 3: Rast števila let izplačevanja starostne pokojnine	9
Slika 4: Seznanjenost ljudi glede pokojninske problematike	29
Slika 5: Varčevanje za pokojnino	30
Slika 6: Oblike varčevanja	32
Slika 7: Najbolj tvegane naložbe	33
Slika 8: Omejitve zaradi katerih ne varčujemo	34
Slika 9: Odstotki namenjeni varčevanju za pokojnino	36
Slika 10: Stališča, ki odražajo pozitiven odnos do varčevanja	37
Slika 11: Stališča, ki odražajo odklonilen odnos do varčevanja (Vir: lasten)	38

KAZALO TABEL

Tabela 1: Merila za izbiro naložbe	18
Tabela 2: Minimalna stopnja varčevanja	31

PRILOGA 1: ANKETA – KAKO DO DOSTOJNE POKOJNINE

- 1) Spol:
- 2) Starost:
- 3) Stopnja izobrazbe:
- 4) Zaposlitev: DA NE
- 5) Število članov v gospodinjstvu:

Vprašanja:

- 1. Ali ste seznanjeni s problematiko pokojninskega sistema (rast števila upokojencev, zniževanje razmerja med zaposlenimi in upokojenimi, kronično pomanjkanje vplačil v pokojninsko blagajno, prezgodnje upokojevanje ...)?**

DA NE

- 2. Ali ocenjujete, da boste ob upokojitvi od države prejeli dovolj visoko pokojnino, da boste imeli primeren življenjski standard?**

DA NE

- 3. Ali trenutno dodatno varčujete za pokojnino (poleg obveznega in dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki ga v pokojninsko blagajno nakazuje delodajalec)?**

DA NE

- 4. Katero obliko varčevanja nameravate ali ste že izbrali za dodatno varčevanje za pokojnino?**

- Vzajemni skladi
- Življenjsko zavarovanje
- Rentno varčevanje
- Naložbe v zlato
- Depozit pri banki
- Drugo .....

- 5. Katera oblika varčevanja iz točke 4 je po vašem mnenju najbolj tvegana naložba za varčevanje za pokojnino?**

- Vzajemni skladi

- Življenjsko zavarovanje
- Rentno varčevanje
- Naložbe v zlato
- Depozit pri banki
- Drugo.....

6. Ali ste že kadarkoli začeli varčevati za pokojnino pa niste vztrajali?

DA NE

7. Ali ste morda prekinili 10-letno varčevanje dodatnega pokojninskega zavarovanja?

DA NE

8. Katere omejitve vam onemogočajo varčevanje za dodatno pokojnino?

- Sem še premlad/a.
- Nimam dovolj dohodkov za varčevanje.
- Nimam stalne zaposlitve.
- Ne spleča se zaradi nizkih obrestnih mer in inflacije.
- Ne zaupam ponudbam bank in zavarovalnic.
- V prihodnje bom zaslužil/a toliko, da mi ni treba varčevati že danes.
- Tudi po upokojitvi nameravam delati.
- Drugo.....

9. Ali ste seznanjeni z davčnimi olajšavami, s katerimi država spodbuja dodatno pokojninsko varčevanje?

DA NE

10. Ali vam pri izbiri primerne oblike varčevanja pomaga osebni finančni svetovalec?

DA NE

11. Koliko odstotkov od dohodkov ste pripravljeni nameniti za varčevanje za pokojnino?

- nič
- 10 %
- 20 %
- 30 % in več

12. Katere spodaj navedene trditve oz. stališča po vašem mnenju, najbolj odražajo vaš pozitivni odnos do varčevanja za pokojnino?

- Če želim uživati v jeseni življenja, moram varčevati že sedaj.
- Prihranil/a ne bom zaradi mojega dohodka, ampak zaradi varčevanja.
- Varčevati pomeni plačevati »samemu sebi«.
- Spremenil/a bom finančne navade in začel/a varčevati.
- Varčevanje je otročje lahko za vsakogar.

13. Katera stališča in trditve odražajo vaš odklonilni odnos do varčevanja?

- Tudi, če pokojnina ne bo visoka, bom že nekako preživel/a.
- Sem premlad/a, da bi razmišljal/a o varčevanju za pokojnino.
- Varčevanje za pokojnino je nepotreben »strošek«, ker nikoli ne bom privarčeval dovolj za dostojno pokojnino.
- Premalo sem discipliniran/a, da bi varčeval/a.
- Živim zdaj, varčevanje pa je odrekanje in na to nisem pripravljen/a.
- Država bo poskrbela za nas, saj živimo v socialni državi.